

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... frt 10.—

Félévre ... » 5.—

Negyedévre ... » 2.50

Egyes szám ára 20 kr.

A HÉT

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII. ker., József-körút 44. sz.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

—☉— Budapest, július 19. ☉—

A király bűne.

Irta: IVÁNYI ÖDÖN.

Az angol kocsis, beretvált buldog-képpel, az óriási prémgallérban, majdhogy hanyatt nem fekszik a magas ülésben: úgy húzza a gyeplőt. A sárga szíj feszül, a két habosszügyü telivér pej izmos nyakát ivalakban görbíti s zablacsörgés, kapálás, prüszkölés közt áll meg az olajfa erdőbe kanyarodó hegyi utnál.

Az olivák érett bogyoit kosárra szedő arcói parasztok a hosszú létra tetejéről szájatva bámultak le a napfényben csillogó udvari fogatra s lesik, hogy ki lép ki az üvegajtó mögül.

Ezüstpaszmómantos fekete bérruhás inas pattan le a bakról s áhítatos ábrázattal, vízszintesen kinyújtott nyakszirttel áll a fölrántott hintóajtó mellett. A fogat fehér-selymes belvilágából egy serdülő leány s egy ünnepélyes dáma lépnek ki.

Az ezüstös fekete livrée kiegyenesedik az alázatos görbülésből, hogy egy piros és egy fekete napernyőt szedjen elő az ülésből. Mint a pap az oltári szentséget, úgy tartja föl a piros ernyőt, hogy felnyissa gépezetét. Mikor készen nyújtja oda a növendékleánynak, lehajtott nyakszirtje bocsánatot látszik kérni amiatt, hogy fehérkeztyűs keze hozzányult e szent dologhoz.

A majesztózus hölgy, a kihez a másik napernyő tartozik, ezen idő alatt erősen hunyorgat keshedt pilláival, mivelhogy a déli nap épp a szemébe tűz. A livréc hosszan vesződik a madame napernyőjével, a minék a masinája nem akar engedni. A dáma jobban ismerve jószága nyitját, bizonynyal hamarabb boldogulna, ha kivenné az inas kezéből. De tartozik vele a rangjának, hogy cselédi dologba ne ártsa be magát. Inkább tovább hunyorgat s pörkölődik a napon.

Végre roppanva enged a masina s a madame is árnyékba jut. A piros és fekete napernyő megindulnak egymás mellett az olivák közt kanyargó, napsütött, fehér hegyi uton.

A mint a páros pirosság és feketeség eltűnnek a fordulónál: megszünik az ezüstözött livrée fegyelmezett alázatossága: ásit, nyújtózkodik s lerchenfeldi jargonban szídjja Arco-t, ezt a hitvány, unalmas fészket, de legkivált a komisz, meleg olasz sört. Az angol kocsis nem szól egy szót sem, lovainak füle fölött belebámul a semmibe s hosszú megfontolás után megkínálja magát egy porció bagóval.

A fogat körül lézengő arcói suhanczok megbámulják a földig érő, hosszú livrécet s találgatják magukban, melyik nagyobb ur a kettő közül: a majom-ábrázatu nagy kabátos vagy a buldog-képi bundás a bakon?

*

A piros és fekete napernyő már fennjárnak a hegyi derekán. Parasztnőkkel találkoznak az uton, a kik ételt

visznek az olivák közt dolgozó férjeknek. Aranyszínű, édes polenta, csöppentett, izes olaj van a fűzfa-kaskában és egy karafina — teli Rhaetia fekete borával. Az arcói parasztban van annyi okos önzés, hogy nem adja el a borát, hanem maga issza meg azt a drága, édes tüzes italt, a mit egykor Augustus császár nagy passzióval szürcsölt, Virgilius pedig megénekelt.

Ahol az ut meredekje kezdődik: a piros és sötét napernyővel szemközt kiránduló arcói társaság — csörtetés, dobogás, nevetés, füty- és éneklés mellett omlik le a sziklás lejtőn, mint valami tarka-barka, eleven, lármás lavina. A nők csengetyüs szamarakon ülnek, a miket olajbarna-képi, lompos, karbonárisüveges ficzkók vezetnek. Az urak gyalog ügetnek — tiroli zöld harisnyában, szeges cipőkben, nagy botokkal.

Amint a vidám sisera-had megpillantja a két napernyőt: elcsitul a rakonczátlan lárma, a hegyi karaván az ösvény két oldalára oszlik s szabadon hagyja az utat a fölfelé haladó nők előtt.

A leány a társaság néma üdvözlését azzal a tökéletes főhajtással fogadja, a melyet ily alakjában csakis az udvarnál látni. Ez a főhajtás azonban nemcsak udvari volt, de szomorú, rezignált is egyben. Amint a hirtelen nőtt, keskenyvállu, beteges arcú leány végig haladt a sorok között, bár senkire sem nézett, finom sensibilitása megérezte, hogy valamennyi ráirányzott tekintet szánakozást fejez ki.

Az ifju teremtés egész gyöngéd alakja valami korai nagy bánatot, mély melanchóliát sejtetett. Csüggedt mozgatai, komoly tekintete, szótlansága — mind arra a szomorú gondolatra vezethetők vissza, a mi árnyként borult e zsenge életre: Én reám mindenki szájalommal tekint.. apám, anyám.. még az idegenek is.

A beteg leány kísérelője szintén udvari, de nem igen megnyerő fejbiczentéssel vesz tudomást a társaságról s mint az abszolút megközelíthetlenség szigorú mintája megy végig a csoportok közt.

Csendes, magára hagyott utra térnek a szomorú kis lány és az energikus kísérelő. Az ut vége teraszszá szélesült ki, melyet sudar cziprusok, babércserjék szegtek körül. A gyepek terasz délfelé egészen nyitott s végig tekinthetni innen az egész arcói völgyet — fehér tajték, zöldszínű, rohanó folyamával, halvány olajerdővel, vörösfedelű, zászlós villáival, fehér ösvényeivel, örökzöld díszkertjeivel, szétszórt apró falvacskáival. Az egész kép rájárat az ezeröttszáz méter magas, hóval fedett szikla-hegyek képezik, amik délen megszakadnak és szabadon hagyják a kilátást a Garda kékes-zöld vizére, mely a szemhatár szélén belémosódik a távolság ezüst párázatába.

A napsütött teraszon, két fiatal cziprus közt, egy kőoszlop fehérlik, rostélylyal elzárt fogadalmi képpel. Az oszlop mellett jobbról, balról pihenő-padok, ezek egyikén egy deresfejű, szürkeszakálás férfi ül s szivarja kékes füstjén át délfelé néz merően. Lefogyott, törődött képe,

görnyedt alakja, egész lényének mozdulatlan veszteglése — egy fáradt öregre emlékeztetnek, a ki nagy utat tett s most pihenésnek adta át magát.. de szemei, ezek az élesen, áthatóan néző sárga sólyom-szemek arra vallanak, hogy a pihenő férfi lelke nem pihen... Mire gondol ez az ember, a ki gondosan kefélt, pedánsul rendben tartott polgári ruhájában nyugalmazott, előkelő beamternek, kevély, daczos tekintete után azonban *valami másnak* tűnik föl.

Mire gondol?.. Ki mondhatná meg azt, hogy mire gondolnak a *száműzött királyok*, mikor idegen föld határáról megpillantják a földet, mely megrendült trónjuk alatt s mely látta hullani koronájukat és látta őket éltükért remegve, futva menekülni...

A száműzött király fölrezen elmerüléséből, észreveszi a piros napernyőt, fölkel s elébe megy. Tekintetében nincs többé királyi dacz és kevélység.. egy jó, öreg rokon szeretetével mosolyog elébe a serdülő leánynak, a ki neki kezét csókol s aztán homlokát nyújtja oda csókra. A fenséges megjelenésű madame egyszerre nagyon alázatossá lesz s három lépésnyi távolságból vág egy olyan mély bókot, a milyennel egy udvari guvernánt tartozik egy királynak.

A száműzött fejedelem két keze közé fogja a leányka fejét s megdicséri, hogy ma olyan jó színben van. A sápadt lány mosolyog s ez a mosoly még fel-tünőbbé teszi a finom arcz kóros lefogyottságát. A bojtos matróz-sapka alól, mely kissé félre van csapva a leányka fején, előkunkorodik egy göndör fürt a déliesen sötét, fényes hajból; a király félresimitja és sokáig néz kis rokonának barna, okos szemeibe, amik a keskeny, sovány arczban szinte természetellenesen nagyoknak látszanak s a gyermekhomlok alól egy nő tekintetével néznek maguk elé.

— Valaki ma soká váratott magára.. szól a király az enyelgő szemrehányás hangján.

— Szégyenlem magamat... oly sokáig aludtam. És senki sem költ fel. ha délig alszom is.. Lábujjhegyen járnak az egész villában, a mig föl nem kelek.. Ugy kimélnek, mintha nagyon beteg lennék.. Hát igazán az vagyok?.. a leány fürkészően nézett nagybátyja arczába.

— Nem vagy beteg, csak gyöngé, édesem. Azért kell sokat aludnod, mert az álom erősít.. Hanem most már szeretném tudni, mikor fujta el valaki az éjjel a gyertyát?.. Nem olvastunk megint Milton-t éjfélig?

A király oldalt nézett a tiszteletteljes távolságban hallgató madame felé, mintha tőle várna feleletet. A madame panaszos, desperált kézmozdulatot tett.

— Fél egy óráig, Felség!.. Ő felsége nem fogad szót senkinek.

A király egy jó nagybácsi szerető zsémbeskedésével korholta az engedetlen hercegnőt. A leány csöndes önmegadással hallgatta.. aztán halkán, mintha önmagához beszélne csak, ezt válaszolta:

— Ugy szeretem Milont.. vak szemeivel belátott az égbe s elmondja, hogy milyen az? Mikor alszom, mindig azt álmodom, hogy Miltonnal együtt fennjárom az égben.. Mikor fölbredek, úgy csodálkozom, hogy idelell találok magamat.

A király nem tudja, hogy erre mit mondjon. Nagyon jól tudja ő azt, hogy ennek a szegény gyerekek addig fog a lelke égbe járni, amig egyszer ott marad. Nem korholja tovább; kézen fogja, a lóczához vezet s ott egymás mellé ülnek.. A madame, illemszerűen, állva marad mindaddig, mig a király egy kezintéssel nem figyelmezteti, hogy leülhet ő is. A madame leereszkedik a másik lóczára, de csak a szélére s a lehető legfeszesebb derékkal ül ottan.

A király nagybácsi s a főhercegnő unokahug olaszul beszélnek.. mindig, ha együtt vannak. Bár annak a hazának nyelve ez, amely őket száműzte, mégis nagyon szeretik.. hiszen anyanyelvük.. az egyik nápolyi, a másik toszkán kiejtéssel beszél.

Egyszerre csak fölemeli fejét a leányka s remegő orrczimpákkal kezd szimatolni a légben.

— Ibolyaillatot érzek.. itt valahol ibolyának kell lenni.. és fölkel, hogy utána nézzen.

Erre mindhárman a bokrok közé mennek s keresik az ibolyát. Kutatás közben szétvetődnek egymástól. A király diadalkiáltásban tör ki: egy sziklatömb aljában fölfedezett egy csomó ibolyát. Mire a másik két kereső odafut, Ő felsége már le is szüretelte az egész idei termést.

A király odatüzi a négy szál ibolyát a leány keblére s ez idylli pillanatban árnyként vonul át lelkén a gondolat, hogy ez az ő virágot tüző keze valamikor fényes rendjeleket tüzött hadvezérek, államférfiak mellére..

Visszatértek a lóczára. A bokrok között bujkálás megártott a leánynak; a beteg mell kifáradt és köhög — erősen, sokáig. A rohamtól kimerítve — odahajtja fejét a lány szomszédja széles vállára.. A király gyöngéden karolja őt magához..

Igy látva őket: a száműzött, öreg királyt és az ifju főhercegnőt, egymásra hajoltan, egymást öelve, az egyiket szorítva, a másikat aggódva, mindkettőjüket magukra hagyottan: a republikánus szív is megszánta volna őket.. szegény földönfutókat!..

Hallgatva néznek dél felé. A Monte Recchetta s a Monte Brione között, túl a Gauda vizén, az ott az olasz föld.. szemeik azt nézik. A felhők, amik arról jönnek, látták Nápolyt, látták Toscanát, mely két haza volt egykor.. Nápoly — az öreg ember, Toscana — a lány hazája.. Most egy haza lett belőlük és az nem ismeri el, nem fogadja be őket.. Egykor mindent ők uraltak ottan: övék volt a két legszebb olasz paradicsom, annak minden fája, vize, városa, halma, lelkes és lelketlen lakója. Nevük ott volt a miséző pap imájában, a katona esküjében, a hadi zászlón, a bíró ítéletében.. Most nincs ott semmijük. Nevük kiment a forgalomból, csak régi kolostorok kriptáinak czimeres sirtábláin s a száműzetési törvényben maradtak fenn még azok.

*

A bal lába fából van, a kabátja bal ujjá üresen lóg alá; kétszeresen nyomorék, azonkívül vén is, rongyos is az az istenadta kintornás, a ki egyik arcai villától a másikhoz biczeg. Az öreg muzsikuss — nyakába akasztott bőrszizjon cipeli a sipládáját; ez is olyan vén szerszám már, mint maga a gazda. A legtöbb síp már nem ad hangot, csak szusszan, nyög egy keserveset.

Az öreg ember földszíni, mumia keze lázasan, reszketve dolgozik a kintorna forgatóján. Bajos lenne kitálatni, hogy micsoda dalt muzsikál. Csak ő maga érti már e töredékes, szaggatott zenét, a minek minden harmadik hangja egy-egy csukló gixer.. Csak ő neki magának Garibaldi-himnusz az a fura paródia, a mi fogyatékosan bűg elő az eldugult, kopott sipokból.

Az összecsapzott ősz bajusz alól halk dünyögés hallatszik. Az öreg a szöveget éneklí a zenéhez:

Kinyitnak a sírok,
Kikelnek a holtak..

A sipládán egy bánatos kis majom üldögél s két marokra fogva a gazdája rongyos süvegét — várja a soldókat. Csakhogy a soldók nagyon gyéren hullanak. A vén, hamishangu verklit az emberek messze elkerülik.

A majompénztáros komikusan világfájdalmas pofával pislog belé a kalap-kasszába s aztán szomorúan néz fel az öregre s csakhogy éppen nem mondja: Gazd'uram, rosszul megy az üzlet! Két óra óta muzsikálunk és még csak tíz soldónk van.

Az öreg egy fehér márványoszlopos villa rácskapujához ér, abban hagyja a zenét s a kilincset próbálgatja. A sarkon állomásozó rendőr lóhalálban rohan elő s karon fogja a vén muzsikust s el akarja vezetni.

Ekkor a vasrácson belül megszólal valaki s pártjára kél az öregnek.

— Ne bántsa, kérem.. Engedje játszani.

A rendőr, a mint meglátja a beszélőt, egy kékruhás, ifjú lányt, katonásan tiszteleg és elhordja magát onnan. A vén kintornás pedig elülről kezdi ismét a Garibaldi-himnusz.

A leány egész a rácsozatig jön s úgy hallgatja az utcai koncertet; egy fehér skót agár van az oldalánál, mely, művelt kutya léte, szükülni kezd a kegyetlen zenétől. A leány megfenyegeti:

— Hallgass, Fox.. nem illik.

Az agár elcsitul, de folyton ijedten hegyezi füleit s kilátszik a szeméből, hogy valami borzasztó rémnék nézi a sipládát. A leány rokonszenves kíváncsisággal szemléli az öreg zenészt, a bánatos majmot, az ütött-kopott sipládát; a faláb, meg az üres kabátujj, minél tovább nézi azokat, annál inkább elszomorítják.

A sipláda utolsó nyekken.. a koncertnek vége van. A leány azzal a benső érdeklődéssel, a mivel a sokat szenvedő, a nagy beteg viselkedik minden szerencsétlen iránt, beszélgetést kezd a rácson át az öreggel.

— Hová való, jó ember!

— Nápoliba, signorina.

— Hogy lett ilyen szerencsétlen?

Az öreg az üres kabátujjra nézett, meg a fél falábra.

— Hát ezt érti, signorina, hát ezeket biz ellőtték.

— Háboruban?

— Ott, signorina.

— Hol, ki ellen harcolt?

— Én? Senki ellen, könyörgöm. Nem voltam soha katona. Nem vétettem soha senkinek. Kereskedő voltam Nápoliban, mikor lőtték a várost. Rég volt már az, drága signorina! Akkor nekünk, nápolyiaknak még külön királyunk volt.. Az lövette a várost.. a bomba-király.. Én kereskedő voltam, keveset értettem a politikához, semmi részem nem volt abban, hogy a királyt elkergették.. Az első bomba mégis az én boltomban tört be.

A fekete vasteke áttörte a boltozatot s odacsapott közénk. Mindnyájan együtt voltunk: apám, hugom, feleségem, a kicsi, a kit az anyja éppen szoptatott, meg én.. Apám, a régi idők embere, nem értette az új világot, híve volt a királynak s éppen azzal foglalkozott, hogy dühösen kikelt azok ellen a nyugtalan, izgága férfiak ellen, a kik, szerinte, a háborút okozták. Nővérem, a ki más-ként gondolkozott, a bolt sarkában, titkon nemzeti kokárdákat készített. A feleségem hathónapos kis fiunkat szoptatta. Én éppen egy öreg, vak embernek mértem ki egy darab sajtot.. Az ítélet egyszerre csak ott termett közöttünk. Én csak arra emlékszem, hogy vörös tűzsugarak csaptak föl a földről s hogy olyat hallottam, mintha millió ablak üvegét zúzták volna össze.. Aztán odaestem a portékáim közé.

A kórházban tértem magamhoz. Ott tudtam meg, hogy mindnyájan meghaltak: apám, nővérem, feleségem, meg a kicsi.. Az öreg vak vásárlónak egy hajszála sem görbült meg.. Nekem csak a fél testem veszett oda.

Mikor a kórházból kikerültem: halottaimat már rég eltemették, leégett házikóromjait elhordták.. Azóta ezzel a kintornával koldulok a világban szanaszét.

A leány beteges arcza az elbeszélés alatt még halványabbra vált. Az elbeszélés megdöbentette. Remegett a hangja, mikor kérdezte:

— Miért nem kért kárpótlást összelőtt házáért?

— Jó Isten! Ugyan kitől? Nemcsak én magam, temérdek ember ment akkor tönkre. Oh, a bomba-király jól befutott Nápolinak.. Mennyi ember lett földönfutóvá. Ki segített volna anyyiunkon?

— Miért nem fordult a királyhoz?

— Melyikhez? Az ujhoz: a savoyardozhoz?

— Nem, a régihez.. Az jóvá tette volna..

A vén muzsikus sárgás szemfehére felfordult a dühtől. Csontos keze ökölbe szorult s úgy lecsapott a kintornára, hogy az ócska jószág minden eresztéke megröppant.. A megrémült kis majom ész nélkül ugrott gazdája vállára.. Az öreg csavargó a legfeketebb düh hangján, rekedten hörögte:

— Ahhoz? A bombakirályhoz? Én?.. Hát a halottaim! A kiket ő gyilkolt meg.. Jóvá tette volna?? Igazán? Fel tudta volna támasztani a halottakat sirjaikból?.. Nem, az nem olyan könnyű, mint gyilkolni.. asszonyt, gyereket halomra lövetni..

Az öreg ember hangja elakadt, leégett ránczos arcának minden redője reszketett, szemei szárazak voltak. de a torkát szorító, csukló hangok mutatták, hogy zokog.

Szenvedélyes felindulásában észre sem vette, hogy hallgatója valamit mondott és valamit nyujt felé.. Mintha súlyos bánatalom érte volna, megfordult és a mennyire a faláb engedte, sietett az út másik oldalára.. A kis majom pedig szőrös, sovány karjaival átölelte sirva bandukoló gazdája nyakát s mintha szemrehányást tenne, indulatosan pislogott vissza a rács mögött álló leányra.

*

A hegyi uton másnap ismét egymás mellett haladt a piros és fekete napernyő. A herczeglánnyal még szomorubb, még halványabb, mint tegnap.

Az út oldalán, a bokrok aljából itt-ott kék ibolyák mosolyognak föl rá. Nem törődik velük.

Bokorról bokorra követi egy csoport éhes madár. Úgyet sem vet kis pártfogoltjaira, a mik pedig hangosan petícionálnak a süteménymorzsaért, a mi máskor kijárt nekik. Ma nem kapják a kompetenciát.

A herczeglánnyal komolyan maga elé melázva, mivel sem törődve megy végig a kocsiuton.. A ki találkozik vele, az megfordul és utána néz s azt gondolja magában: Szegény gyerek! Te sem húzod sokáig!..

A sétáló pár eljut oda, a hol az út kétfelé ágazik. Az egyik ösvény végében ott látni a délre nyíló teraszt, a fogadalmi oszlopot, a lóczákat s az egyikken a szivarozó öreg király-rokont, a ki unokahugát várja.

A leány megáll az ösvény elején s jobb szeretne visszafordulni, mint odamenni — ahhoz a lóczán üldögélő alakhoz. Máskor úgy örvendett e találkozásnak, most félt, fázott tőle. Pedig hát ugyanaz a szerető, jó, öreg rokon vár amottan reá, a kinek a vállán oly jól esett tegnap megpihentetni kicsi, fáradt fejét.

Amint ott áll habozva az ösvény elején: egyszerre tompa, távoli dörrenés veri föl a hegyi visszhangot. A dörrenést egy második, harmadik követi, mintha ostrom-ütegek ágyui dolgoznának a hegy tulsó oldalán.. Robbantanak a sziklahegység bányáiban.

A herczegkisasszony összeborzad s reszketve simul társnője oldalához, a kit megijesz az ok nélkül való, ideges rémület.

— Ne féljen fenség! Hiszen ezek távoli robbantások.

Oh — nem fizikai rémület az, a mi megremegteti-ez érzékeny, finom szervezetet.. Ezek az ágyulövésekhez

Gajári Ödön.

hasonlatos hangok, egy bomba szétrobbanását idézik emlékcébe, egy bombáét, a melynek tüzes vasszilánkjai uégöltek egy öreg embert, egy ifju lányt, egy anyát és annak keblén egy ártatlan csecsemőt... Izgékony képzelme maga előtt látja a nápolyi bolt szörnyü jelenetét: a romok és füst közül szétlövélő tüzsugarakat, az egymásra hulló, tépett, véres holttesteket... és ezen az iszonyu képen túl — ott látja azt a férfit, a ki parancsolta, hogy az a rettenetes bomba repüljön, robbanjon és emberi testeket tépjen szét.. Igen, az az öreg rokon, a ki olyan egykedvü nyugalommal szívja amott szivarát.. ő, ő volt az, a ki ölt.. ő, a bomba- király.

A herczegkisasszony iszonyodva fordult el, szemét becsukta, hogy semmit se lásson, fogai szinte vaczogtak a belső borzadástól..

— Menjünk innen.. vigyen el.. vigyen el..

Karját beleakasztotta kísérfője karjába s visszafelé vonta.

Az udvari gouvernant nem értette, mi történt e pillanatban a herczeglány lelkében. Bátorzkodott megütközni.

— Fenség!.. Ó felsége várakozik amottan!

A herczeglány ijedt hangon suttozta:

— Nem tudok ma odamenni hozzá.. nem tudok ma rá nézni.. — talán.. Menjünk haza most.. hiszen látja, hogy rosszul érzem magamat.

Erdőben.

*Oh erdő, erdő, rejteked mit ér,
Ha nincs oly álmodó, ki ide tér? —
Hiába virul el rejtett szépséged,
Ha egy köllő-szív nem fedez fel léged.*

*Hiába zúg át lombodon a szél,
Ha nincs, ki érti, mit susog, zenél.
Madár süttlyent itt, párja ott felel,
S nincs, a ki ebben szép összhangra lel.*

*Imitt a völgyet emberek lakozzák,
De nincs halandó, ki feljönne hozzád,
Mind alacsony viskóban megbuvik,
Kis szántóföldjét túrja mindegyik.*

*Lábadnál építettek hajlokot
S egy sem kíváncsi látni homlokod.
Bölcsőtől siring hozzád oly közel,
S még sincs, a kil bűbájad érdekel.*

*És elvirul a lombod évrül évre
S szentélyed vár hívőre, ki betérne,
Mindég új s új dal kelli föl a berket
S te csak vársz egy értő köllői lelket.*

*És szellő-hangon szólsz alá a völgybe,
Hívó fuvalmad' százszor is leküldve,
Majd haragodnak vad viharját érzik,
De lelkiük tompult s a vihart nem értik.*

*Magadban állasz, erdő, ide főm,
Míg távol tájról egy poéta jön,
Beszéltek hosszan szellem-hangokon
S társára lel két társtalan rokon.*

Palágyi Lajos.

»Wer nie sein Brod mit Thränen ass«... igen, így éneklí Geothe — az nem ismeri az égi hatalmasságokat. Ehhez mi magyar ujságírók hozzátehetjük, hogy aki nem ette még könnyek között a kenyerét, annak sejtelve sincs arról, hogy mit kell egy zszurnalisztának Magyarorszáiban lenyelni azzal a sovány falattal, melyet az óriási szellemi és testi maga megerőltetésével nagy nehezen megszerez. Az egész ország az ujságokból meríti tudományát, a legtöbb ember az ujságból tudja meg a saját véleményét; ha egy hétig nem jelenne meg egy lap sem, a szellemi élet visszahanyatlanék egy századdal — és mégis, minden pénzés zsák, minden junker és minden politikai szerencsehajhász magasan hordván fenn az orrát, hol kegyesen vállon veregeti, hol lenézi és megbántja a »skribler«-t.

Ha erre azután a skriblerekben kemény és önértetes reakció támad, bizony nem csoda. Lázong is a magyar ujságírók keble nem egyszer haragosan az egész vonalon.

De mindent, még a legszegényebb sem tűrhet el; inkább megfesti vérével a sovány kenyeret, semhogy paripája legyen éppen annak a társadalomnak, melynek átlag a legintelligensebb részéhez tartozik. Sőt akad már akárhány olyan magyar ujságíró is, aki nemcsak hogy mindent nem tűr el, hanem egyáltalán nem tűr el semmit.

Az ilyen mitsem tűró előtt az ujságírás mindenek előtt hivatás és nem kenyérkérdés. Az ilyen nem tűri, hogy az ujságírókat a náluk sokkalta csekélyebb emberek a szudra-kasztanak nézzék — s az ilyen visszavágja hamar, akárki szemébe, hogy »vagyok olyan legény, mint te, — sőt tán külömb is!«

Ilyen Gajári Ödön képviselő, a »Nemzet« szerkesztője, akinek szép földbirtokán, valahol lenn Kalocsa tájékán immár hosszú sorokban állanak a rozs- és buzakeleszték. Igen, neki van jókora darab uri kenyere, akkor is, ha nem tölti éjjeleit dohos legü szerkesztőségi szobákban s ha nem rója megfeszített agygyal a fekete betük ezereit a fehér papírosra. De ezt az uri kenyeret is a maga munkás kezeivel kereste.

Gajári Ödönről, mielőtt ujságíróvá lön, sohase hallottuk, hogy akárkibe is belekötött volna. Ő azelőtt sohasem párbajozott. Akinek tyukszemére lépett, attól bocsánatot kért. Aki az ő tyukszemére lépett, annak mosolyogva mondta, hogy nem tesz semmit. Concilians volt kártyában, szerelemben; enyhe modoru még a legzajosabb áldomások között is. Elmondhatja Tell Vilmossal:

»Ich lebte still und harmlos; — mein Geschoss
War auf des Waldes Thiere nur gerichtet.«

És ime, mióta ujságíróvá lett, azóta olybá nézik, mintha valami »krakéler« lenne. Pedig dehogya az. Csak nem képes belenyugodni, hogy azért, mert ujságíró, kevesebb tiszteletben részesüljön, mint egy agarászó junker. Nagyon jó, hogy vannak ilyen ujságírók is.

* * *

Gajári Ödön eddigi élete folyásán végig tekintve, még az ellenségének is be kell annyit ismernie, hogy nem közönséges ember, — sőt, hogy igen érdekes.

Avagy nem különös dolog az, hogy valaki, aki urnak születik s akit jezsuiták nevelnek, finom, előkelő, de éppen nem demokratikus elvekben, iskolái bevégezte után fölcsap községi jegyzőnek? Mert ő -- mielőtt feljött képviselőnek -- községi jegyző volt Kalocsán, — ahol gyermekkorában a jezsuiták iskoláját járta.

A kalocsai nótáriust megismerte a nép közvetlen közelből, s meg is szerette — s ezen népnek igaz akaratából bejutott a parlamentbe.

Az első országgyűlés, melyen részt vett, elment fölötte — s ő még csak kevéssé ismert közkatona maradt.

De jött a még mindig folyó második országgyűlés, ez a háborus időszak a magyar parlamentarizmusnak.

A vitéz közkatonának jó a háboru, abban kitüntetheti magát. Gajári is a legkeményebb harcban, a védérvitában tünt ki.

Amendmentja, ha nem is menthette meg imádozt vezérét, Tisza Kálmánt, megmentette a szabadelvű pártot s lehetővé tette az új védtörvény elfogadását. Tudvalevő dolog, hogy az »amendment Gajári« tartalmazza a magyar nyelv javára szolgáló garanciákat, az egyéves önkéntesek szolgálatát esetleg két évre kiterjesztő rendelkezéssel szemben.

A véderő vita után dőlt ki Visi Imre, a szabadelvű párt régi zsurnalisztája, a »Nemzet« szerkesztője — s az ő örökébe az ujság íróvilágban »homo novus« Gajári Ödön lépett.

Az új ember új irányt hozott be a szabadelvű párti ujságírásba. A régi óvatos »Nemzet« egyszerre egy bátor, önérzetes, nagyokat kiáltó és nagyokat ütő ifjúvá lón. Nem példaképe a szeretetreméltóságnak, hanem elől rohanó kíméletlen, kemény harcosos.

A kormánypárti ujságot közvéleményünk s különösen az ellenzék nem ilyennek szereti, hanem szelidnek, türelmesnek és — gyámoltalannak. De talán annak a pártnak, melyet a lap szolgál, kevesebb haszna van egy álmos bölcsből, mint egy éber harcosból.

Ami pedig megbékéltet még az ellenzéken is minden igaz érzésű embert Gajári Ödönrel, aki a kormánypárti sajtót ilyen harciassá tette, az két dolog. Az egyik, hogy az igaz meggyőződés a valódi, a lángoló s a nem tettetett politikai szenvedély legkeményebb támadásaiból is kitűnik, hogy mit sem tesz önzésből, hanem mindent az ügyért: azért ontja a tintát, azért, ha rá kerül a sor, a vérét is. A másik kibékítő momentum, hogy az az új ember, a kemény pennájú Gajári Ödön annyi szeretettel s annyi hűséggel ragaszkodik a magyar zsurnalisztikához, amennyit tán senki sem tanusít azok közül sem, akik kezdettől fogva ezen szép, de nehéz mesterségben dolgoznak s akik ennek köszönnek mindent a világon. Ő ennek a mesterségnek csak annyit köszön, hogy sokan gyűlölik s néhányan nagyon szeretik.

Az »új ember« ujságíró szívvvel lélekkel. S amint politikai meggyőződésért mindig kész a késhegyig menni,

ugy kész az ujságírói állás becsületéért és diszécéért is bár mikor veszedelmes lovagi tornára. S hogy nemcsak politikai ellenfeleivel szokta összemérni kardját, azt tudja mindenki, aki nem feledte még el, mint állt ki egy helyőrség tiszt karának is, mikor a tiszt urak nem akarták eltűnni a sajtó kritikáját.

Akik közléről ismerik, nagyon szeretik. A legjobb szívi, legtürelmesebb, legengedékenyebb embernek mondják a világon. Munkatársai a tűzbe mennek érte, mert tudják, hogy ő is a tűzbe megy értük bármikor.

És boldog családapa. Öt gyermeke van. Egygyel kevesebb, mint ahány párbajt az utolsó években vívott.

De talán elég is lesz már — a párbajokból.

Emlékkönyvbe.

A mirtus hervad s hervad a babér,
Hűség, dicsőség, minden véget ér!
S a szerelem? Alig hogy alkonyul,
Immár a rózsza bájos szirma hull,
Kihalva már az Azrák törzse rég.
Emlékezünk, csak hírből tudva még,
Miként szerettek hiven, végtelen.
Hulló csillag ma már a szerelem,
Lángol, ragyog és aztán elenyész!
De hol a fény, mely hogyha zúg a vész,
Vagy pusztulásban a vihar után,
Tavaszerűben, bús ősz alkonyán
Egyformán, hiven, gyöngéden vezet?
Ez édes, égi fény a szeretet!

Szalay Fruzina.

Melyik a királynő?

(Költemény prózában.)

Dallos, illatos, harmatos réggel elhagyta nyüzsgő kasát a méh. Verőfényes, búbajos nap volt, tavasz s boldogság mindeütt. Zengett a patak, csillámlott a hab s fehér virágot hordott az enyhe szellő. Dongva-bongva szállt tova a méh, czéltalanul kóborolt, tánczolt az aranyos levegőben, ringatózott a csillógó fűszálon, kéjelegve csüngött az édes virágjakakon. De egyik virág sem nyerte meg tetszését. Tova és tova repült; és nem érintette többé a forró virágjakakat, nem az ölelő virágkelyheket...

— »Nem kellett nekem, mondá, szépek vagytok, de nem előkelők! Barátnőm pedig a legszebb, a legbüszkébb lehet s ez illik hozzám! Mert, — így szólott a virágokhoz a méh — társaim közt én vagyok az első: én vagyok a királynő!«

Csodaszép kertében csodaszép királynőnek virult a legszebb rózsza. Örökzöld volt a kert, lombos és madárdalos. Megléle a rózsát a méh: a virágok legszebbikét. Oly gyönyörű volt a rózsza! A kora hajnaltól nyerte biborszínét; holdsugártól, csillagfénytől bűvös báját, ég könyétől harmatkoronáját. Meghallgatá a méh könyörgő szavát és ekkép szólt a szép virág:

— »Szállj kelyhembe oh méh! Barátnőd leszek, mert méltó vagyok hozzád! Tekints körül: emitt akár mily csodás fű, fa, virág nő; mégis közöttük én valék, vagyok s leszek az első — virágok között a királynő!«

Csodaszép királynő csodaszép kertére leszállott az este. Lombos fák suttogó árnyékában a királyi asszony jár. Andalogva sétál. Hű apródja kíséri s a csalogány bús éneke...

— Apródóm, jó apródóm, szedj virágot én nekem! Legyen színe lángoló, illata bódító, szépsége enyémhez hasonló! Siess apródóm: »hűs az esti szellő és márvány palotámban várnak!«

Hüvös az esti szellő, de ég az apród arcza. Ifju szive lángol, de néma ajka hallgat. Parancsát a csodaszépnek teljesíteni keresésre indul. Keres, kutat — és meglesi a legszebb rózsát.

— »Királynőm, te csodaszép királynőm, meg van kívánságod! Letéptem és im: »térden nyujtom át neked. Porban fekszem előtted és könyörgöm: tüzd szivedre. Ah irigylendő, százszorosan boldog virág! Meghalt éretted és hervadva üdvözüil büszke, szép kebleden!«

— »Keblemre tűzöm a rózsát, ám legyen! apródom, te vigyázz szavadra! Ujra felejtéd, s ezerszer felejtéd, hogy urnőd fejedelmi nő — felejtéd, hogy ki vagy te? apród — s hogy én vagyok a királynő!«

— »Nem lész királynő«, szól a méh. »Rózsám kelyhébe rejtve hallám gögös szavad. Szivedbe szurom fulánkom, oly mélyen, hogy meg kell halnod! Miattad hullott el virágom, hogy megboszuljam őtet, magamat feláldozom: ám haljunk mind a hárman!«

* * *

Századok multak. Csodaszép kertből kopár, zord vadon vált. Zord vadonban, márvány kriptában örökre alszik rózsá, méh és királyi nő. Hamvadó pora a legszebb asszonynak rózsalevéllel, méhszárnyakkal elvegyült. Összedől a magányos kripa, süvöltő szél át-át járja és elsuhan fölötte az éji madár. Halvány hold hideg fénye reszket a dűledező, mohos romokon. Örök idők mélyéből, felejtett mult homályból felszáll egy néma árnyék. Közelg. — Megáll. — Most fagyos hangja szól:

— »Hová levétek méh, rózsá és büszke nő?... Enyészlet vagyok és tudni kívánom: melyik most a királynő?!...«

Bischitz Anna.

G y ő z e l e m.

(Egy nő naplójából.)

Irta: GEORGE DURUY.

Nov. 9.

Megtörtént. A Miss elutazott, Blanche a zárdában van... Mikor a szegény gyermek megtudta, hogy Oiseauxba megy, csak ennyit mondott: »Ó anyám!« Három órája, hogy e szavát hallám s még mindig szívembe nyilallik. Üldöz, kinéz az a kifejezhetetlen szemrehányás, mely tekintetéből látszott. Szegény leányom, nem fogom ma este meglátogatni fehér ágyában, s nem jön holnap reggel hozzám, hogy csókra nyujtsa feslett bimbóhoz hasonló üde arcját, — e pillanatban talán zokog, panaszkodik s engem vádol! De miért is tettem ezt?... Igen, miért, ki kényszerített reá?... Nem ismerem magamra, van bennem valami, a mi már nem én vagyok... Ugy szenvedek, hogy szeretnék sírni...! Pedig öltözködnöm kell, hogy az operába menjünk. Igen, ez estétől kezdve! Alig huszonnégy órája, hogy itthon vagyunk, s a zárdából jövök, hova leányomat bezártam. Dehát az operában ballet van, Fazzolini tánczol! Jacques elhatározta, hogy odamenjünk, én pedig nem akarom őt egyedül eresztetni.

Nov. 25.

Minden este vagy társaságba, vagy színházba megyünk. Néha egy kis szünetet szeretnék tőle kérni, mert az embernek, hogy az ily életmód el ne fárasztja, a husz éves kor kellemeivel kellene rendelkeznie, pedig ez a szép idő már meglehetősen rég volt! Nem kételkedem, hogy ha elmondanám, hogy ez a mindennapi kimenés mennyire elfáraszt, talán megkímélne kissé. De ettől viszsztatart valami álszéken, nem merem neki megvallani, hogy ez az élet mennyire kimerít; s hogy kedves legyen neki, úgy teszem magamat, mintha éppen annyi gyönyört találnék benne, mint ő.

Volt valami, a mi ennél jobban tetszett, de mit mondok? a mi gyönyöröm, boldogságom volt. Álmodtam szépet, nagyon szépet, a mit senkinek sem vallottam meg soha... Oly édes boldogság lett volna, ha Jacques-tól gyermekem születik. Szerettem volna szenvedni, életemet kockáztatni, hogy Jacquesot gyermekkel ajándékozhassem meg. Valóban magamnak sem merem megvallani, hogy mily bohó eszme ez: mily büszke lettem volna rá!... Azt hiszem, hogy ez a dicsőséges termékenység megboszlta volna azon férfiakat és nőket, a kik azt mondják, hogy már öreg asszony vagyok... Az anyaság megfialított volna; az apaság pedig őt kétségkívül megöregítette volna, s így helyreállt volna az egyensúly éveink közt. Ó azok a fiatal anyák, kik mosolyogva hajolnak a bölcső fölé, honnan két kis kezecke nyul feléjük!... Minden fájdalmat, minden kint kiálltam volna, csakhogy két ily kis kezeckét mutathassak férjemnek!....

Nov. 20.

Ma kiszalasztottam titkomat... Megvallottam Jacquesnak, hogy majd meghalok egy kis baba után. Elkzdet nevetni, s ez oly rosszul esett.

Decz. 18.

Vajjon nem valami előérzet uralma alatt tudattam vele azt a vágyamat, hogy szeretnék anya lenni? Még nem merem hinni, nagyon nagy boldogság lenne ez számomra... S mégis, úgy van, ha nem csalódom... Ó, hadd lássam meg ezt a kis lényt, ki tőlem és tőle született, hadd fektessem karjaira, mondván: »vedd, fogadd el! itt van, a kít vártam, a kiért szívem halkán imádkozott... Én adom neked, az én sarjadékom...« Aztán nem bánom, ha meghalok is.

Decz. 20.

Istennek hála! Nem csalódtam. Jacques kinevetett, bolondnak hitt, de én jól tudtam. Az orvos szerint semmi kétség többé. Juliusra várhatom. Juliusra, a gyümölcsök és az aranyszínű kalászkok havára... Nekem is lesz aratásom!

1887. Jan. 8.

Mily gyönyörteljesen kezdődik az év! Nevetek, sírok, boldog vagyok... Visszagondolok gyermekkoromra, mikor karácsony éjszakáján cipőimet kivettem az ablakba: mily csodálatos ajándékkal lepett meg most az egyszer a jó karácsony... Mily isteni nyugalom terjed el egész lényemen! Ugy tetszik, mintha nymbusban kelene járnom, mint a szenteknek; oly nagy öröm, büszkeség és boldogság sugárzik le rólam... Mintha megszépülnék. Jacques egyszerre csak így szólt hozzám: »Csodálatos szép ön, édesem! állapota nagyon jól áll önnek; ilyen szépnek két esztendeje nem láttam...« S egyikét vetette felém rövid, de égető pillantásainak... Hogy mer még így nézni rám?

Két esztendő!... igaz, elfeledkeztem róla... Lehetéges-e, hogy más voltam neki, mint feleség? Pirulok, ha rá gondolok... Miért hozza eszembe, mikor nem akarok többé visszaemlékezni reá? Mily kevésbé nagy-lelkű! Nem érti meg, hogy mi történik bensőmben, hogy mennyire szeretném, ha soha vétkes cselekedetet nem követtem volna el, ha lelkemet tisztának, mocsoktalanak tudhatnám, mint a Boldogságos, hogy annál méltóbb legyek arra a kis angyalra, kit szívem alatt hordok? Ha ezt nem találja ki, akkor azért van, mert nem feleségének tekint, hanem... Ó ez a rettenetes szó úgy éget, mint a tüzes vas... Pedig ez az a szó... De bele kell nyugodnom: nem vagyok s nem leszek soha férjem szemében az asszonyok közt áldott asszony; pedig

azt hittem, megérdemlem ezt, főképp most, a fenséges anyaság következtében....

Jan. 9.

Két esztendeje, mondá tegnap. Oly embernek, mint ő, két esztendő nagyon hosszú idő arra, hogy hú maradjon!...

Jan. 20.

Lemondtam az esti szórakozásokról, mert nagyon kifárasztottak. S most már nincs jogom kifárasztani magamat: teljes testemmel, lelkeimmel és egészségemmel tartozom magamnak. Lényemnek minden haszontalan pazarlása lopás, melyet annak a kis zsarnoknak kárára követek el, a ki azt akarja, hogy ezután csak érte éljek... Nem teszem ki többé lábamat, kivéve mikor leányomat látogatom meg a zárdában. Jacques így szól hozzám: »Képtelenség ily remeteéletet élni.... El kell hogy pusztuljon az unalomtól, hogy órákig egyedül marad....« Azt hiszi, hogy egyedül vagyok!

De a helyett, hogy megszól és duzzog rám, miért nem marad ő is kissé itthon? De ez is az én hibám. Körülbelül három héttel ezelőtt azt az áldozatot akarta hozni, hogy velem tölti az estét. Tíz óra felé annyira látszott unni magát, hogy azt tanácsoltam neki, hogy menjen a klubba egy cigarettát elszívni. Nem volt nagyon veszélyes a dolog, mert hiszen már nem kártyázik.... Azon este éjfélkor tért vissza; de másnap már korábban ment el és később jött meg.... Most pedig mindjárt ebéd után elhagy. Chaiselongucomon ülök, kicsi ujjaskákat horgolok fehér gyapjuból, s megrakom, kék csokrokkal. Mert fiu lesz, jól érzem.... Az alatt pedig férjem, az atya, tudja Isten, hol sétáltatja meg a gárdéniát kabátja gomblyukában.... Rosszul tettem, hogy rászoktattam a nélkülem való kimenésre. De mikor fölajánlottam, hihettem-e, hogy oly kegyetlen lesz s elfogadja?

Febr. 2.

Kétségkívül nagyon jó, hogy Blanche a zárdában van.... Most nagyon feszélyezne jelenléte itthon. Szinte félelem fog el, mikor Oiseauxba megyek meglátogatni őt. Ugy szeretném egyik pillanatban lesütni szememet tekintete előtt, a másikban pedig karjaimba zárni, mintha bocsánatot kellene tőle kérnem e gyermekért. Kérdem magamtól, aggódva tudakolom szíveimtől, hogy az a szeretet, melyet már a másikért érzek, — a ki még nincs is meg — nem a Blanche iránti gyöngédség rovására növekszik-e. Ne félj leányom, semmit sem raboltam el tőled: elég tágas szívem van mindkettőtök számára!...

Febr. 6.

Pedig mégis szükségét érzem egy kis társaságnak... Nem érzem jól magamat; ideges, izgatott, nyugtalan vagyok. Nem tudom, mit csinál Jacques; mert már csak az étkezésnél látom, s ez megöl.... Magamba vonulásom hosszas óráiban nem gyermekemre gondolok többé, hanem rá: hol járhat? kikkel? milyen nőkre néz? Nem tudok addig elaludni, míg nem hallom visszaérkezni, pedig mikor szokott most hazatérni! Reggel, míg mély álomban vagyok, kilovagol a boulognei erdőbe, vagy labdázik egyet, azután fürdőt vesz. Tizenegy óra felé visszaérkezik. Asztalhoz ülünk; úgy eszik, mint egy farkas.... mindig sült húst kenyér és főzelék nélkül, — mert nagy gondot fordít természetnek karcsúságára, míg én.... Nem is merek már többé fűzöt viselni; de különben sincs már alakom.

Míg a reggelinél ül s az ujságot olvassa, elnézem friss arcát, életkedvtől ragyogó tekintetét. Olyan, mint egy szép állat, karcsu, erős, kegyetlen, — akár egy párduc.... Azoknál is ilyen fehér, egyenetlen, hegyes foga-

kat, világos szemeket láttam. Akkora ereje van állkapcsában, hogy mikor evés közben az izmok mozgatják, földuzzasztják halántékán a bőrt. Igazi ragadozó állat... faggatom, hol töltötte az estét, ki akarom belőle venni, be akarom bizonyítani magamnak, hogy valamit titkol előttem. Zavartalan nyugalommal felel. Belémeritem tekintetemet az övébe s elmondom neki, hogy szenvedek, érzem, hogy megcsal. Mosolyog, tiltakozik, esküdjözik, hogy nem.... De mit használ esküje: tekintete tele van házasságtöréssel!

Febr. 10.

Nem bírtam tovább kitartani.... Daczára az orvos tiltakozásának, — a ki nincs velem megelekedve, s folytonosan azt ismétli, hogy kimélni kell magamat, ha baj nélkül akarom kibírni terhességem lefolyását, — megkezdtem estéli kijárásaimat. Akkor van szó igazán egészségemről, mikor napjaim békéjéről és méltóságáról, életem boldogságáról van szó. Ujra elkísérem Jacquesot a társaságba, figyelem, hogy mily magatartást tanusít a többi asszonyokkal szemben, milyen a tekintete, szava, taglejtése, mikor találkozik velük s a mikor elválik tőlük.... Rögtön meg fogom tudni, ha kacszerság van folyamatban, vagy még ennél is rosszabb. Talán kevésbé kegyetlen dolog lesz ezeket biztosan tudni, mint rettegni tőlük.

Febr. 21.

El voltam készülve erre a fájdalomra: de azért mégis egész lényemet átjárta. Jacquesnak kandallójában egy félig elégett levelet találtam. Asszony írta, vagy — akarom mondani — leány, mert e szavakat olvastam benne (a miket a láng megkimélt): »höz száz louis-d'ort....« Tehát egy ilyen teremtés miatt csal meg engem!.... Szó nélkül nyujtottam át neki a gyalázatos levél maradékát. Szerettem volna, hogy ne lettem volna erre képes. Kimondhatatlan kín szoritotta el torkomat... Elsáppadt, fejét lecsüggeszté. El akartam hagyni a házaft, s elrejtőzni valahová szégyenemben és kétségbeesésemben, mikor oldalamban hirtelen valami mozgást éreztem. A kis ártatlan lény első megmozdulása volt ez. Felülről jött intelemnek vettem: az Isten talán azt akarta volna értsemre adni, hogy az ártatlan bocsánatot kér tőlem a bűnös számára... Engedtem e titokteljes közbelépésnek, s nem távoztam hazulról. Végtelen bágyadság fog el. Minden idegem és izmom el van halva, melyek tagjaimat mozgatják.... Azt hiszem, hogy akkor is így érzi magát az ember, mikor meghal.... Éles fájdalom szánt rajtam keresztül, mint a villám.... Nem bírok tovább írni.

Márcz. 19.

Ugy látszik — az orvos mondja — hogy ez álszülés folytán két napig élet és halál közt lebegtem. Miért billentem végül az életnek ezen oldala felé. Ha nem lenne leányom, nem tudnék mit csinálni a világon, míg így... Miután Jacques közt és köztem minden kötelék megszakadt azon álremény folytán, melynek áldozatául estem, azon kis lény eltűnése folytán, melynek kettőnket egybe kellett volna fűznie, azt kérdeztem magamtól, hogy saját méltóságom érdekében miért nem határoztam el magamat a válasra? Gyáva szív, még most sem tudnád magadat megfosztani ettől az embertől?

Márcz. 21.

Betegségem alatt egy szót sem váltottunk e levél fölött, melynek fölfedezése azt a rettenetes válságot hozta rám, a melynek majd áldozatul estem ezelőtt egy hónappal, s a melyből egészen lesóványodva, halaványan, elgyöngülve, tiz esztendőt öregedve lábaltam ki. Jacques oly bensőséggel ápolt, a melyben — bármily méltány-

talán legyenek is iránta — akaratom ellenére is a megbánás diszkrét nyilvánulását láttam.

S míg lassanként újjászületek az életnek, lelkem mélységes elmélkedésekbe merül. Oly közel voltam a halálhoz, hogy elég utóíze maradt, hogy folyton rágon-dolni kényszerítsen; mint mikor egy más ismerős vidék-nek a lebegő képe marad az ember lelkében. Így őrzik meg a titokteljes, a ködben alig kivehető szigeteknek emlékét a tengerészek, kiknek hajóját a vihar messze eltereli a szokott uttól....

A könyvek legszebbikét olvasom, »Krisztus köve-tését.« Szerzője mily gyöngéd és biztos kézzel nyul a szegény, megsebzett szívekhez! Mekkora kellett lenni önszeretetének, hogy így el tudta altatni a szív fájdal-mait, s az isteni szeretet javára fordítani a nyomorult emberi szeretet csalódásait, melynek semmiségét úgy meg tudja értetni velem. Lassan, áhítatosan olvasom e köny-vek könyvét, s érzem, hogy jótékony szavai balszam-ként rakódnak le megszomorodott szívemre, lecsendesítik heves viharzását, s lemondást öntenek belé. De azt is érzem, hogy nagyon távol éltem istentől, hogy nem eléggé szerettem azt, a kinek szeretetében nem lehet csalódnia soha. Ezentúl buzgóbban fogok vele foglalkozni. Az orvos megengedi, hogy holnap kimenjek: gyertyát fogok vinni a Notre-Dameba...

Márcz. 22.

Azt akartam kérni a Boldogságostól, hogy adjon erőt megmaradni ébbeli feltételében, hogy ezután több buzgalommal dolgozzam lelkem üdvén: csakis Jacquesért tudtam imádkozni.

Azt könyörögtem a dicsőséges Anyától, hogy vilá-gítsa meg a hit fátylójával férjem pogány lelkét; azt is kértem, hogy vezesse hozzám vissza a zállhatatlant, kinek hűtlensége halálra sebezte szívemet; s most veszem észre, hogy mérhetlen kegyet kérek az ő közbenjárása foly-tán... Hát férfit keresek én, mikor azt hittem, hogy Isten keresésére indultam? Áhítatom nem szerelemnek álarca.

Márcz. 23.

».... És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk az ellenünk vétetteknek....« Hogyan is ismételhettem e szavakat annyiszor, a nélkül, hogy mély értelmükkel törődtem volna?... Igen, a bosszu-vágy gonosz dolog, egyedül a megbocsátás a nagy, Istennek tetsző, a ki ezt mások irányában kötelességünk-ké teszi, mint ahogy ő is minden pillanatban gyakorolja velünk szemben.

S azután Jacques vétkére csakugyan ne lenne bocsá-nat? Hátha nem is volna egyéb, mint az érzkek röpke föllángolása, melyet a férfiak oly gyöngén tudnak leküz-den, hozzá lévén annak gondolatához szokva, hogy az ő szabadalmazott nemük fölhatalmazza őket arra, hogy lelkiismeretmardosás nélkül engedjenek neki. De én nem-csak lelkemmel szeretem férjemet; s ha az ő lelkének nincs része hűtlenségében, ez nem elég, hogy elfojtsa megcsalt testemnek panaszos jajkiáltását!....

Azt kellene tudnom, vajjon jogom van-e Jacquesnak szemére hánynom ezt a vétkét.... Vajjon mindig gyen-gesség és mocsok nélküli voltam-e én? Ki tudja, hogy az engem ért szerencsétlenség nem oly bűnhődés-e, melyet a méltányos igazságszolgáltatás ró a kötelességeiről meg-felédkezett asszonyra. Borzadva gondolok rá, hogy én is ilyen voltam egyszer.

Márcz. 24.

Mikor a zárdából visszajött, a hova azért ment, hogy megmondja Blanche-nak, mennyire rosszul érzem magamat, én nem lévén képes személyesen elmenni, azt kérdezte: visszatért-e erőm, jobban érzem-e magamat....

»Megmondtam leányának — mondá — hogy a pün-kösdí szünet alatt mindkettőjüket elviszem Fontaine-bleaubá. Egy heti tartózkodás ezen a jó levegőn egészen helyre fogja önt állítani....«

Egészségem iránt való ez az érdeklődés meghatott. Látván, hogy mily hálás érzellemmel fogadom érdeklő-dését, az alkalmat kedvezőnek vélte arra a magyarázatra, mely még nem történt meg köztünk. A nélkül, hogy a legcsekélyebbet is czéloztam volna arra a fájdalmas eredményre, mely egész életemet fölzavarta, — mert nem az a nő vagyok, a ki hangosan panaszkodik vagy jajgat, épp úgy titkolom szenvedéseimet, mint örömeimet — hirtelen arról a levélről kezdett beszélni, esküdözött, hogy oly leány írta neki, a kit régóta ismer, de a kit három esztendeje nem látott, s a ki a régi viszony emlé-kénél fogva följogosítva érezte magát pénzbeli szolgálatot kérni tőle.... Még mi mindent nem mondott.... Hogy nem csalt meg, nem is fog megcsalni soha, hogy csak engem szeret, egyedül engem, hogy én vagyok az ő egyetlen öröme, szenvedélye, s hogy úgy imád, mint az első nap.... S karjaiba ragadott, oly erővel, hogy szor-ításá bántott, égő csókokkal borította arczomat, fölszívta a szememből szívárgó könyveket.... Behunytam szemei-met, hogy jobban élvezzem e kedves hangot, a gyöngéd-ség e tiltakozásait, megerősítették agyongyötört szegény lelkemet. Valami ezt kiáltotta bennem: »hazudsz, hazudsz, hazudsz!...« De ugyanakkor valami ezt mondá: »foly-tasd! Hadd hallgatom ezt az esküdözést, még ha hazug is.... Csak beszélj: ha hangodat hallom, úgy látszik, hogy imádott és áruoló szád minden szavának hiszek...« Mikor karjaiban félig elfuladva, összetörve a fölindulás-tól s csókjainak hevességétől, alig bírva föntartani hátra-hátrahanyatló fejemet, szememet fölnyitottam, tekintetem az övével találkozott, mely a kegyetlen és diadalmas öröm kifejezésével tekintett rám, mint ahogy az orosz-lán tartja karmai közt zsákmányát.... Istenem, mily rettenetes ember ez, a kit szeretek, s hogyan menekülök ki hatalmas öleléseiből!.... S mégis úgy érzem, hogy egészen visszahódít, egészen az övé vagyok, lágy viasz, melyet tetszése szerint alakít vas-ujjaival, szerencsétlen teremtés, kit hol elbódít, hol elkínozt, a szerint, a mint a pillanat szeszélye sugja neki. Már nem is tudom, hogy hazudik-e, vagy igazat mond, hogy megcsal-e vagy nem, szeret-e vagy pedig oly játékszere vagyok, kit érzékei-nek szeszélye ma magához von, s holnap megvetőleg eltaszít. És nem akarok tudni semmit, semmit.... Hadd kételkedjem, hadd mondjam fölváltva, hogy az asszo-nyok legszerencsétlenebbje, vagy legboldogabbja vagyok. Lehet-e valaki nagyobb ellensége a saját nyugalmanak, hogy inkább kételyekben ringatja magát?... Hagyjanak békében.... szeretnék nem gondolkozni többé; szeretnék aludni — hosszan, álom nélkül, sokáig, sokáig....

Ápril 12.

Blanche szünideje megkezdődött. Tegnapelőtt érke-zett haza, a nagyszombati ájtatosságok után. Oly boldog voltam, hogy viszont láthattam házamban, hogy azzal biztathattam magamat, miszerint leányommal pár napig egy levegőt szívhattunk, együtt cseveghetünk, kedvünkre ölelhetjük egymást. E boldogságomban teleraktam szo-báját virágokkal. Előre örültem meglepetésének, hogy fog fölkiáltani csodálkozásában. Tévedtem: ő, a ki any-nyira szerette a virágokat, alig méltatta megtekintésre, csak foghegyről köszönte meg. Szép világos ruhát és kalapot is rendeltem meg számára, elgondolván, hogy mily büszke leszek, ha ebben a csinos ruhában vihetem a husvéti nagymisére: alig bírtam rávenni, hogy csunya, szomorú zárdái ruháját, s azt a fekete szalmából való

lapos kalapot leveesse. Pedig az én kicsikémet kaczer-
nak ismertem... Mennyire megokosodott félév óta! A zárdai neveléssel valóban meglepő eredményeket érnek el. Most már nem szereti sem a virágokat, sem a szép öltözékeket. Csodálatos!....

Április 13.

Blanchera igazán alig ismerem rá. Rendkívül épü-
lök magaviseletén, magatartásán, beszédmodorán, tudá-
sán, ájtatosságán. Tudja Beludisztán fővárosának nevét
s Hebegő Lajos halálának évszámát; elmondja a tridenti
zsinat egész történetét, s nem kergetőzik többé abban a
házban, melyet azelőtt majd fölvetett lármájával, kacza-
gásával, futkározásával. S mikor azt kérdeztem tőle, hogy
nem volna-e kedve egy játszma biliárdra, oly kifejezéssel
utasította vissza, mintha a jó nővérek azt hitték volna
el vele, hogy e játék alatt valami ördögi rejtőzik....
»Jól nevelt« leányt akartam, hozzájutottam.

Április 14.

Azt kezdem hinni, hogy ez már kissé tulmegy a
határon, hogy leányom nagyon is jól van nevelve. Bizo-
nyos, hogy nem szeretem az inkább fiukhoz illő allureöket,
a milyeneknek azelőtt adta jelét, mikor fölemelt kézzel,
a vállal vízszintes könyökkel adott kezet.... De azzal
sem vagyok megelégedve, mikor látom, hogy most csak
az ujsa hegyét nyújtja az embernek, oly mozdulattal, oly
testhez szorított karral, mintha szentelt vizet nyujtana
valakinek, a templomból kimenet. Mikor tegnap unoka-
fivére, Pierre meglátogatta, s így nyujtott neki kezet,
nem is állhattam meg, hogy ne mondjam neki:

»Ugyan kérlek, ne légy apácza!«

Ugy látszik, hogy ezen nagyon megbotránkozott.
A másik, a ki széttárt karokkal tartott felé, hogy meg-
ölelje, rendkívül meglepődött ezen. Ha az ember együtt
bukfenczezett valakivel a szénarakásokon, akkor kissé me-
glepődik, hogy kis barátnéja így fogadja!... Pierre egé-
szen lehangolva távozott: sajnálom, mert derék fiu, a kiből
még lesz valami. Mikor belépni láttam, vörös-fehér toll-
forgójával, hadapródi paszományával, melyet nemsokára
a hadnagyival cserél föl, azt gondoltam magamban, hogy
majd később, majd ha itt lesz Blanche ideje... Ah, mily
bolond vagyok, hogy ily terveket táplállok!....

Április 15.

De az a legkülönösebb, hogy mennyire megválto-
zott Blanche magatartása mostohaatyja irányában. Ez a
kis lány, a ki fél évvel ezelőtt oly gamin volt, zavarba
hoz tartózkodó modorával. Mikor vele beszél, szerényen
lesüti szemét, s lágy hangon mondja: »atyám,« mintha
csak a gyóntatójának mondaná, s ez nem egészen tet-
szik nekem. Jobb szerettem előbbi merész és nyílt kife-
jezését: átlátszó volt, mint a forrás vize, míg most mintha
álszemérmes és alattomos volna egyszersmind, s ez gon-
dolkodóba ejt.... A tökéletes ártatlanságnak nem ilyen
a nézése.... Jacques, a ki a nyáron csak amolyan idő-
sebb fivér és pajtásszámba ment, most valami más lett
az ő szemében. De hisz' erre borzasztó még gondolni
is!.... Ki akarta ezt? Ó, én szerencsétlen, most már
értem az egészszet. Féltékeny voltam... Féltékeny a Missre,
féltékeny Blanchera. Azért üztem el az egyiket, távoli-
tottam el a másikat, s mivel e rossz tettemért bűnhöd-
nöm kellett, a zárda oly gyermek helyett, kinek szemében
az ég angyali tisztaságu azurkékje ragyogott, oly fiatal
leányt küld vissza, a ki pirulás nélkül nem tudja oda-
nyujtani homlokát férjem csókjának, mert azt verték a
fejébe, hogy a nő szemérmét fölháborítja a férfi érintése,
s mert most már érzi, hogy mostohaatyja férfi.... Mily
bűnösnek érzem magamat, mennyire összetör a szé-

gyen!.... Ezért szenvedtem hát, mikor láttam, hogy
Jacquesnak térdeire ül, vagy nyakába ugrik a tiszta
teremtés, a ki azonban, az én hibám folytán, már nem
az többé! Az ő nevelésének, tanításának érdeke: hanyag-
ság volt és csalás! Az az igazság, hogy a legnyomorul-
tabb, a legalávalóbb ösztön sugallatának engedelmesked-
tem. Azért voltam féltékeny leányomra, mert nagyon
szabad viseletű volt Jacqueskal szemben: vajjon nem
vagyok-e még mindig az, mikor Blanche már nem eléggé
fesztelen?....

(Folytatása köv.)

Krónika.

Rip-rip.

Parlamenti látványosság egy felvonásban, előjátékkal.

AZ ELŐJÁTÉK SZEMÉLYEI:

Rip Van Winkle Ferencz. Feld Zsigmond.

(Történik: a városligeti színház nézőterén, az obstrukció huszadik
esztendejében.)

A színen teljes sötétség. Rip-rip egy első emeleti páholy
mélyén alszik, mikor a függöny felgördül.

Rip Van Winkle: (fölbred és akkorát ásít, a mi-
nőre csak az aréna nézőterén képes.) Ejnye, elszendered-
tem egy kicsit!... De hol az ördögbe vagyok?! Micsoda
pokoli sötétség van itt?! (Körülnéz.) Nyitrára és minden
védőszentjére, úgy rémlik, mintha színházban volnék!
Az, istenecsce, székek, padosrok! (A homlokára üt.)
Teringettét, elaludtam a színházban és elfelejtettek fel-
költöni! Azóta már meg is virradhatott. Isten engem,
jóízűt aludtam; most már bizonyosan reggel van. S én
itt alighanem be vagyok zárva. Hé, valaki!

(Kulcs csikorog a zárban. A főajtó kinyílik, s megje-
lenik rajta Feld Zsigmond, kezében lámpával.)

Feld Zsigmond: (dalol.)

Hajdanta, mig ifju valék,
Tartottam szeretőt,
Kényemre hej, kedvemre hej,
Töltöttem az időt....

Rip Van Winkle: Hej, ember! Latiatuc feleim
zumtucvel, isa por is homu vogmuc!....

Feld Zsigmond: Szent Rémi, ne hagyj el! Micsoda
bányarém ez?! Hé, földi, hogy kerül kend ide, ahol
a madár se jár?

Rip Van Winkle: Latiatuc feleim.... stb. (mint
fent.)

Feld Zsigmond: (oda világít a lámpájával.) Nini,
egy ős-magyar.

Rip Van Winkle: Ős fene!.. Sőt átszűrt ős fene!..
hogy ha már klasszikusunkat, Kassai Vidort idézem!..
Hej, mért zártak engemet ide?!

Feld Zsigmond: Nem ugy, magyar, az égre nem!
Itt én kérdezek! Hogy kerül ide, apó?

Rip Van Winkle: Apó az öreg..... Azaz, hogy
ugy kerültem ide, mint csak igen kevesen. Nem szabad
jeggyel jöttem, pénzért váltottam jegyet. De mit gyón-
tat? Elaludtam a színházban, punktum. Eresszen ki. Elég
régen vagyok itt. Tegnap este óta.

Feld Zsigmond: Uram, ide húsz esztendő óta egy
lélek se tette be a lábát. Mondhatom, mert fejemen tör-
tént a dolog. Két évtizede immár, hogy fű nő a padok
között.

Rip Van Winkle: Ne tréfáljon, öreg! Hisz csak
tegnap este néztem itt végig a Kirchfeldi pap-ot.

Feld Zsigmond: Uram, segíts! Hisz akkor ön, tisztetreméltó agg, nem kevesebb, mint húsz évig aludt! Mert ennyi ideje, hogy én a *Kirchfeldi pap*-ot nem játszottam. De már jó ideje annak is, hogy nem játszunk itt mást se.

Rip Van Winkle: Ne beszéljen!

Feld Zsigmond: Már pedig elhiheti, ha én magam mondom. Így hát ön nem lehet más: Rip Van Winkle, saját személyében?

Rip: Igen, én Rip Van Winkle Ferencz, országgyűlési képviselő vagyok, a híres alvó.

Feld Zsigmond: Hogyan, ön a hirneves nyitrai képviselő, a kinek rejtélyes eltűnésével oly sokat foglalkoztak a lapok, úgy húsz esztendeje?! Nagyon örvendek. Én a közösügyes Thalia első apostola vagyok.

Rip: Részemről a szerencse. Ismertem önt, látásból, már tegnap is, de akkor még fiatal volt. Oh, Istenem, és ennyi idő alatt nem akadtak rám!....

Feld Zsigmond: Arénám páholyaiba a boldogabb időkben sem hatoltak be kíváncsi szemek.

Rip: És újabban?

Feld Zsigmond: Ujabban, rajtam kívül, még csak egy elkárhozott lélek se jár ide. A zenekarban senki se hegedül, s a bolondját csak magam járom egyedül. Magamnak játszom itt, uram; játszom pedig azért, hogy a várostól tovább is húzhasam a szubvencziót.

Rip: E szerint bizonyos, hogy húsz esztendőt átaludtam?

Feld Zsigmond: A lehető legbizonyosabb. Az ön eltűnése nagy port vert fel. Emlékszem még az affaire-re. Pedig rég volt az, nagyon rég! Talán még az általános vita idején!....

Rip: És azóta?

Feld: Azóta már a *czim*-nél vannak.

Rip: Ne mondja!

Feld: Becsületszavamra.

Rip: Mondja, hogy mehetnék innen legközelebb az országházba?

Feld: Tessék felülni egy repülő gépre. A »Baross«-repülő gép itt állomásozik a hajdani lóvasuti stáció helyén. Egy szempillantás alatt ott lehet az új országházban.

Rip: Nem fogok a házra ráismerni.

Feld: Rá fog ismerni arról, hogy egy cseppet se hasonlít a tervezetkez. Különben mondhatok még egy ismertető jelet. Egy szobor-csoportozat van előtte, mely az obstrukcióban elvérzetteket ábrázolja. E monumentumon látható az ön reliefje is, ilyen körirással: »Az élet álom.«

Rip: Köszönöm a felvilágosítást. Jó éjszakát!

Feld: Szép álmokat!

A LÁTVÁNYOSSÁG SZEMÉLYEI:

Tamás, az igazságos,

Rip Van Winkle Ferencz,

József bácsi,

Rettenetes Kálmán,

Carolus Magnus,

Cassagnac Dénes,

az obstrukció

utolsó mohikánjai.

Tamás, az igazságos: T. Ház! Cassagnac Dénes képviselő ur az ülés végén terjeszti elő interpellációját a képviselőházi fürdőkádakkal való visszaélések tárgyában; ez idő szerint pedig áttérünk a napirendre. A szó Rettenetes Kálmán képviselőuré, aki folytatni fogja értekezését Mária Teréziáról.

Rettenetes Kálmán: T. Ház! Mint szombaton volt szerencsém kijelenteni, Mária Terézia 1740-ben lépett a trónra. (Általános érdeklődés.) A pozsonyi országgyűlés (Ah! Ah! szenzáció.)... Emlékezzenek vissza, mi történt a pozsonyi országgyűlésen. (Halljuk! Halljuk!) A vitam

et sanguinem pro rége nostro!... Úraim, a mohácsi vész!... (Zajos éljenzés. A szónokot minden oldalról üdvözlök.)

József bácsi: (kihúzza a zsebéből a »Nemzet« legfrissebb számát, s a vezércikk egy sorára rábök történelmi nevezetességű hüvelykujjával). A szubvencionált újság lap megest hatfankét sajtóhibábo leledzik. Ollik napon az ember majd hogy nem belesántul az olvasásábo. Ollan ministériumot pedig, a melliknek az újságlyo a millent y-nyal írja, csupáncsak lélekesméretlen párt támogathat. Az se helles, hogy a »Magyar Hírlap« a paharomot pahoromat-nak nyomtattya.

Cassagnac Dénes: A cri-cri szerkezeténél csak az ugráló pléh-egér szerkezete leleményesebb. E csoda kis szerszám gépezetét be kell mutatnom a t. Háznak. (Megteszi. Az egész ház játszadozni kezd az ugráló pléh-egérrrel.)

Rip Van Winkle Ferencz: (aki megjelent a középső ajtó küszöbén s végig hallgatta a három szónokot.) Ugy látszik, engem felültettek. Hisz mindez éppen úgy hangzik, mint húsz évvel ezelőtt. Talán mégis csak tegnap aludtam el?! (Tűnődés közben elszenderedik.)

Tamás, az igazságos. A napi rend ki volna merítve. Még csak Carolus Magnus képviselő ur van hátra, akinek ezennel átadom a szót. A képviselő uron a sor; méltóztassék visszaemlékezni.

Carolus Magnus: T. Ház! Bármennyire meglepem is ezzel a t. házat, kénytelen vagyok kijelenteni, hogy kifogytam, s hogy nem emlékszem többé semmire. Elálllok a szótól.

Tamás, az igazságos: Gondolkozzék egy kissé, képviselő ur! Talán mégis csak eszébe jut valami. Nem emlékeznek vissza például a Köteles-perre, mely repertoirejának egyik legszebb darabja?!

Carolus Magnus. Nem, ki vagyok merülve.

Tamás az igazságos: Vagy a furfangos cigányra és a libaczombra?

Carolus Magnus: (töri a fejét. — Nemi szünet multán.) Nem, semmire sem emlékszem többé!

Tamás, az igazságos: Akkor hát bezárom a vitát. A czim tárgyalása ki lévén merítve, a kérdés szavazás alá bocsáttatik. S holnap már rákerülhet a sor az első paragrafus tárgyalására.

Rip Van Winkle: (fölvriad álmából.) Mit? Már az első paragrafusnál vagyunk? Ugy legalább is husz esztendőt kellett átaludnom! Pedig már kezdtem örvendezni, hogy: hála istennek, semmit se mulasztottam el ebből az érdekes vitából.

Epilógus.

Elég a dalból, mert még megneheztel
E nagy zajér' a tisztelt publikum;
Mit is törődnek idegen kereszttel,
A sok panaszba végre beleun.

Síró keserved nem mond semmi ujat,
A mit te fájlalsz, érzik ezeren,
A fűzfásipot tovább ne is fujjad,
Hadd égjen el a házi tűzhelyen.

Keress magadnak hí kis feleséget
S felejtsd el azt a csalfa szép leányt,
Tagadd meg minden bánatos emléked,
A mely a multba vissza-visszaránt.

Felejts el mindent, a mi túl van rajtad,
Semmit se láss, csak boldog tűzhelyed,
És dalra többé sose nyiljék ajkad,
Csak egyszer még, a kis bölcső felett.

Barna Izidor.

Bashkirtseff Mária.

(Három czikk).

Irta: AMBRUS ZOLTÁN.

III.

Ha Moussia álmodozva gondol a távolból Nizzára, s kétségbeesik, mikor azt hiszi, hogy ott kell megtelepednie: ez igen természetes. Nizza az imént még az emlékezés és a messzeség ködében, ragyogónak tűnt fel előtte, de az emberi szívnek egy igen közönséges törvénye szerint, annak, a mi már megvan, óráról-órára foszlik a varázsa. S Moussia beleszokott már a nomád-életbe; az egyhangú, soha sem változó életmód gondolata rettenetesnek tetszik neki. Aztán meg e pillanatban rajong Párizsért. Azt az időt éli, mikor Párizs a világ egyetlen városának tetszik a fiatal lélek előtt. »Őn tudja — írja nagynénjének, önnönmagát ironizálva — hogy ki nem állhatom a boulevardokon és a boltokban való ténfergést. Egyedüli gyönyörűségem: élvezni a tiszta falusi levegőt, teli tudóval szívni magamba a Bois édes kigőzölgesét, bámulni a természetet... a koczikat és a toilette-eket.« Májd másutt így csufolja ki a tulajdon hangulatát: »Ha tudná, milyen szép Párizs! Laffériére-nél (a híres szabónál) nagy ujság van. Karolina fürdőre ment. A magas sovány helyettesíti, és nem is rosszúl. Ezzel legalább azt csinálom, a mit akarok.« Néhány hónap múltán vége ennek a lelkesülésnek. Egy rossz órában, mikor »szerencsétlen mandoline-ja csak panaszos hangokat ad,« azt írja, hogy utálja Párizst. Nizzát ismét kegyébe fogadja. Mikor Flórenczből újra ellátogat oda, már Monte-Carlónál rózsaszínüvé válik arcza, s ujjong örömben, mikor megérkezik. Kevéssel utóbb Flórencz a világ legszebb városa, majd Róma, eltalálják-e, miért? »A kivonulás az operából nagyon szép; a csarnok tele van férfakkal. Egy eleven, száz meg száz férfiból álló corridor közepette halad el az ember, a minő corridor Nizzában is van! csak hogy mig Nizzában alig néhány személy alkotja ezt az ösvényt, itt valóságos gyönyörűség kijönni az operából. Szeretem ezt az ösvényt, melyet emberek formálnak; szeretem ezt a száz meg száz kíváncsi szemet. S aztán itt udvariasak az emberek, helyet engednek.« Mindezek az apró lelki ellenmondások, folyton változó hangulatok és gyermekes szeszélyek bizonyára nagyon rávallanak a nőre, főképen a leányra, és legfőképen a tizenhat éves leányra. De e remek leány alakját nem is találhatnók oly vonzónak és megnyerőnek, a minőnek látjuk, ha a typicus vonásokat nem fedezhetnők fel benne. Rendkívüli leány ez (rendkívülivé teszük ritka intellektuális képességei, kivételes műveltsége, s a természeti adományok ama gazdagsága, melyekkel a jóságos természet felruházta), de ízről-ízre leány. E nélkül sem reánk, sem az utánunk jövődőkre nézve, nem lehetne semmi varázsa. Nem képzelem legalább, hogy azoknak, a kik néhány évtized múltán a Taine *Thomas Graindorge*-át új kiadásban fogják megírni (kevésbé friss impressziók s inkább csak tanulmányok alapján) kedvök kerekedjék a mi korunk asszonyát a Michel Lujzák, a Madame Séverine-ek és a Hubertine Auclerc-ek után itélni meg. Ezekből a szórványosan jelentkező alakokból igen merész dolog volna arra következtetni, hogy a nőiség fogyatéka hozzátartoznék a mi időnk asszonyának jellemvonásaihoz. A jövődő psychologusának tárgy-szeretétét ugyanis zavarólag fogja érinteni a moderne fiatal leánynak az az amerikaias, vagy mondjuk: fiús vonása, melyet Taine *Graindorge*-ában jegyzett fel, s mely a Goncourt szeretetreméltó *Chérie*-jében is megtalálható. Moussia a *Chérie*-knek, a *monde* üvegházi virágainak

egy pompás példánya; s e levelezés olvasóit semmiesetre sem fogja meglepni az a Goncourt-hoz intézett levél, melyben Moussia névtelenül és nagy titokban, felajánlja naplója használatát *Chérie* írójának, a ki tudvalevőleg azt a különös kérést intézte olvasónőihez, hogy mint a gyóntatójukat, keressék fel őt is intímus közléseikkel. Moussiá-ban úgy, mint *Chérie*-ben, szemet szűrök a fiús allure-ök, az amerikai maniere-ek; s azért, hogy hű képet nyerhessünk róla, nem lehet figyelmen kívül hagynunk kis-leányos szeszélyeit és bábé-hangulatait.

Egy szép, előkelő, gazdag leány, mikor betölti a tizenhatodik évét, már körül van véve az udvarlók, a kérők és a nagyokat sóhajtozók seregétől. Moussia arczocskáját is hamar megcsapja az a szellő, mely ebből a sok sóhajtasból kerekedik. Még nincs tizenhat éves, mikor Rómából a következő levelet írja atyjának:

»Őn mindig előítélettel viseltetik irántam, bár én soha semmit se tettem, a mi megértetné velem ezt az előítéletet. Mindazáltal nem vesztettem el sem azt a tiszteletet, sem azt a szeretetet, melyekkel minden jó nevelésű leány tartozik atyjának. Kötelességemnek tartom kikérni tanácsát minden komoly esetben, s meg vagyok győződve, hogy azt az érdeklődést, melyet az efféle dolgok megkívánnak, nem vonja meg tőlem. B. gróf megkérte a kezemet. Mama ezt már bizonyára említette önnek; de tegnap megint jelentkezett egy kérő: A. gróf, A. biborosnak az unokaöccsre. Azt hiszem, még nagyon fiatal vagyok ahhoz, hogy férjhez menjek, de minden csetre: kérem a tanácsát, s remélem, hogy meg is fogja adni. Ezek az urak fiatalok, gazdagok, s megvan bennök minden tetszetős tulajdonság. Rám nézve közönbösek. Remélem, felelni fog a levelemre, s a legmélyebb tisztelettel maradok mindig engedelmes leánya.«

A biboros öccsre, a kiről ebben a levélben szó van, a legállhatatosabb minden udvarlója közül. Moussia azonban egy cseppet sem törődik vele. Annyira sem érdeklődik iránta, mint ama teljesen ismeretlen fiatal ember iránt, a ki a színházban, az egész előadás alatt »ugy nézett rá, mint egy kis bolond.« Ha nem tudunk olvasni a sorok között, úgy tünhetik fel előttünk, hogy Moussiát most csak a báli ruhái foglalkoztatják. Mert a római farsang alatt temérdek dolga van Worth-nak, Laferrière-nek, Reboux-nak, Ferry-nek, Vertus-nek, meg az öltözetek minden boszorkánymesterének. A biboros öccsre azonban komolyabb jelölt, semhogy a család és az ismerősök csak egykönnyen napirendre térjenek fölötte. Anyja pártját fogja a szimpatikus kérőnek, s azzal akar hatni Moussiára, hogy a kis olasz gróf kétségbe van esve. Moussia nem tehet róla, hogy Pietro szerencsétlen; »miért nincs több energiája?!« Persze, a kis grófnak megvan az a nagy hibája, hogy egy cseppet se emlékeztet Neró szobrára, melyet Moussia a florenczi Degli uffici-ban látott. A távolabb állók mindamelllett sehogy sem tudják elképzelni, hogy Pietro semmi hatást se tudott tenni az elkényeztetett Moussiára. Egy barát-nője, a ki hitetlenkedik, faggatja, hogy vallja meg az igazat; Moussia kifakad s boszúságában előáll összes »szerelmei« történetével:

»Nem győzöm eleget ismételni, hogy ez a fiatal ember teljesen közönbös rám nézve, hogy nem tett rám semmiféle impressziót, hogy nekem soha egy pillanatra se tetszett, s hogy ha az ő szeme nem akad meg rajtam, száz esztendeig élhetnék mellette, s azt se tudnám, hogy létezik.

A mi az erős impressziókat illeti, nekem csak két ilyenben volt részem; az első tizenhárom éves koromban éreztem. H. hercegről van szó....

Már csak emlékből beszélek, emlékből, mondom, mert már nem is emlékszem rá. Különben, ugy hiszem, hogy ebben a felbuzdulásban sok volt az előre fölgerjesztett és mesterségesen élesztett exáltáció, a mivel tele voltam minden dolgot illetőleg, s a miben akkora volt a gazdagságom, hogy nem tudtam vele mit csinálni.

A második lángom L. gróf volt, de nem a futtatásokon. A futtatásokon csak csinos fiunak tünt fel előttem.

Egy szép nap úgy vettem észre, hogy X. eredeti *firma* (qu'il avait du genre.) S végre, nem régeből, a vasútnál, a mint éppen elindulni készültem Nápolyból, ért el az, a mit közönségesen a *coup de foudre*-nak neveztem.

Emlékszik, mit mondtam akkor este. Egyszerre csak belébolondultam, a mint rám tekintett a waggonom ablakán át.

Nem tudom, hogy fejezzem ki magamat. Ezek az impressziók megmagyarázhatatlanok, érthetetlenek.

Azóta viszont láttam, de a nélkül, hogy e találkozás valami nagy hatást tett volna rám; nem éreztem egyéb emóciót, csak annak az elektrikus, különös meg-rázkódásnak az emlékét. E második találkozás alkalmával ő maga nem tett rám többé semmi impressziót, de visszaemlékeztem a *coup de foudre*-ra, s ennek pusztá emlékére is újra átéltem ezt a különös érzést, csaknem oly erősen, mint az első alkalommal.

S még ma is így vagyok vele, bár az egész csak nagy ritkán jut eszembe.

Ha ezeket a »szerelmeit« se veszi komolyan, a szegény Pietronak még rosszabbul áll az ügye, mint a levelében említetteknek. »Nagyon unatkozom — írja — de azért csak nem fogok belehabarodni valami üresfejú urba, sőt még egy szellemes emberbe sem. A mulatságok ez a fajtája egy cseppet se csábit.« A római farsangon három udvarlóját kosarazza ki, s a szerencsétlenül járt kérők e levelekben csak mint komikus alakok szerepelnek, az egyik például mindig a szolgájával, mint »Milord és lakája.« A gavallérok csak arra valóak neki, hogy legyenek, a kiknek a rovására kópéságokat követhet el. Sodenből két német herceget meg egy bárót üldöz el a malicziáival, a kik közül egyik szerelmesebb, mint a másik. Egyik leghesebb imádójának a következő *billet doux*-val adja ki az útlevelet:

»Levelének az az előnye van önre nézve, hogy ellenállhatatlanul provokál olyan tanácsokat, a melyeket lehetetlen megtagadni még akkor is, a mikor nem kérik.

1. Ne beszéljen soha jogokról, a melyeket *adnak* önnek, vagy kedvezésekről, a melyeket *nem tagadnak meg* öntől, a mi valamivel helyesebb beszéd....

2. Soha se küldjön vissza gitárt rossz állapotban.

3. Ha verekedni akar, soha se várja meg, a míg megsértik önt.

S végre, éljen, mint jó keresztény, vagy írjon annak a megnyugtató válasznak a reménye nélkül, a mely válaszban azt felelik önnek, hogy levelét elolvasták s nem fogják kiszolgáltatni a nyilvánosságnak.«

Egy könnyebben megnyugvó Séladonnal pedig, a ki más házasságban keres vigasztalást, még kedélyesebben végez:

»Azt kérdi, kedves barátom, hogyan fogadtam a nagy ujságot.

Elégedetlenül, dörmögve fogadtam. Minthogy túltettem magamat mindazon, a mi az asszonyoknak közönségesen a világot teszi, a hegy tetejéről beszélek, ama szemérmesség nélkül, mely nem engedi megvallani a gondolatunkat, mihelyt magunk is érdekelve vagyunk.

De hát mi történik önnel? Önre nézve is ütött az az óra, melyben az écnkesnök alkalomszerűnek látják visz-

szavonulni, hogy még azt mondhatjuk a világról: ah mily kár?! Szerettem hinni, hogy úgy van! de ha mégis e nélkül a magasabb nemű ok nélkül követi el a szóban forgó cselekedetet, úgy megvallom, retteneteset csalódtam önben. Ön önt már valóságos köz-monumentumnak, nemzeti tulajdonnak kezdtem tekinteni... képzelje el, hogy az Arc de Triomphe vagy a Louvre privat-kezekbe megy át. Nem bocsátanám meg ezt önnek, csak a magam előnyére, a mint botrányosnak találnám, ha e monumentumokat másnak adnák és nem nekem.... A mi szintén bizarr, de az én szememben némileg menthető volna.

Ön áztatja magát, kedves barátom: emlékezzék vissza a multjára.... Tudom, azt mondja magában: Én, ez egészen más.... Mint mindazok, a kikkel megesett a dolog.

Nem kímélem önt többé, abban a tudatban, hogy semmi se térítheti le az új utról, a mely voltaképpen nagyon ismert út; ugyanaz a zenedarab lesz ez, a mely a régi volt, csakhogy most ön lesz a kísérő.... ön fog kísérni czentül a bálókba, meg a színházakba. De ezek a figyelmeztetések fölöslegesek, most már semmi sem fogja a nagy eseményt meggátolni; annak az embernek, a ki annyi szenvedélyt korbácsolt fel, annyi szívet tört meg, annyi hűség-esküt tagozott széjjel, végzettszerűleg meg kell házasodnia. Ez az expiació.«

Tulajdonképpen a rejtélyes vasuti emberen kívül csak az egy Pére Didon az egyetlen férfi, a ki valamelyes hatással van rá. Tetszik neki a prédikátor ragyogó, intelligens szerelme, modorának disztinkciója, szeretetreméltósága és vidám, jó arcza. Mindez nem akadályozza benne, hogy kifigurázza. Észreveszi, hogy a híres szónok nagyon is tudja a hírességét, hogy megszokta az adorálást, s hogy a lárma, melyet körülötte csapnak, az új Savonarolát egyszerűen boldoggá teszi. Nem kerüli el figyelmét a prédikátor hanghordozásának a modorossága; s kényes nagyvilági fülecskéjét megütik a barát theatralis szokásai, a mint a legegyszerűbb társalgásban is, hangját a fuvolaszerűségből a dörgedelmességig ereszti meg, stb. — De elpirul a gondolatra, hogy ez a nagy kamasz barát nem élhet valami kifogástalan életet, s ez a tapasztalat megboszantja. »Még csak az volna hátra, hogy elpiruljak, mikor róla beszélnek!.... Pedig igazán hatással lehetne rám, s megvallom, semmi kedvem hozzá, hogy így legyen. Megígérte, hogy ellátogat hozzánk, s egy pillanatig azt óhajtottam magamban, hogy ne váltsa be ígérését. De ez ostobaság, s most már nincs egyéb kívánságom, mint hogy lefeshessem.«

Ekkora hatásra a szegény Pietro egész hosszú udvarlása alatt nem tud szert tenni. De Pietronak is van egy jó pillanata, ha ez a pillanat első, utolsó, egyszeri marad is. Jákob hét évi szolgálat után fölveti a »vagy-vagy« kérdését. Moussia csak játszik vele. S később így írja le e szcczénát bátyjának:

»— Mondtam, hogy szeretem önt... s ha az, a kit szeretünk, leány: ebből az állapotból nem gázolhatunk ki harminczhat féle módon. Csak egy-út van. Vagy-vagy Nem igaz? Így tehát nem lehet többé ide visszatérnem.

— És miért nem? (A naivot adtam.)

— Mert nagyon szenvedek.

És sírni kezdett. Ebben a hirtelen meghatottságban volt valami gyermeki, valami nagyon kedves, de a zseb-kendő, melylyel letörülte a könnyeit, mindent elrontott.

— Ejj, ej — feleltem, s nem is nevettem hozzá — most meg már könnyezik is! De, kedves barátom, ha az embernek kicsordul a könyve, nem törüli le vászon-darab-bal, hanem letörülteti azzal, a kiért ez a könyvesepk kicsordult.«

.....

S újabb fél-esztendőt kíván Jákóbtól. A boldogtalan szerelmes csak annyit merészkedik kérdezni, hogy ugy-e, nem fosztja meg minden reményétől? »Mindig reméljen, még akkor is, ha egész kategórikusan *nem*-et mondok is.«

»Végre is — nyugtatja meg Moussina a lelkiismeretét a bátyjához írt levélben — én nem kívánok tőle semmit; ő azt mondja, hogy szeret, én módot nyujtok rá, hogy erről bizonyosságot szerezzen magának. Eddig van. Hát nem mulatságos ez?«

Nem, ő maga se találja olyan mulatságosnak, a minőnek mondja. De hát akkor miért foglalkozik annyit Pietroval? A feleletet megadja erre a kérdésre is, Colígnon kisasszonyhoz írt egyik levelében:

»Pietro csak szórakozás nekem. Zene, mely arra való, hogy ne halljam meg tőle lelkemnek a siráimait. *Une musique pour couvrir les lamentations de mon âme.*»

(Vége következik.)

A farkas.

Szicíliai történet.

Irta: VERGA.

Magas termetű, sovány nő volt, csak a barna keble emelkedett domborúan és nem is volt fiatal már. Oly sápadt volt, mintha mindig rajta lenne a malaria, és e halványságból két akkora szem és két oly üde, piros ajak ragyogott ki, hogy az embert szinte fölfalni látszottak. A faluban farkasnak — nőstény farkasnak — hívták, mert sohasem lakott jól, de soha! Az asszonyok keresztet vetettek, ha elment mellettük, egyedül, mint egy eltévelyedett, ólálkodva és félénken, mint egy éhes farkas; valamennyinek fiát és férjét megbabonázta ez az asszony szemei egy tekintetével és kiszívta belőlük a lelket véres ajkaival, és ha akarja, sátáni szemeivel a köténye után vonja valamennyit, még ha a szent Agrippina oltára előtt álltak volna is.

Szerencsére a farkas sohase tette a lábát a templomba; sem husvétkor, se karácsonykor, nem gyónt soha, misére nem járt. Még pater Agiolino di Santa Maria is elvesztette miatta lelke üdvét, pedig az Krisztus szolgálja volt.

Maricchia, szegényke, a farkas jó, derék leánya kisírta a szemeit, mert ilyen anyja volt; senki se akarta szegényt elvenni, bár a ládája tele volt szép holmival, és apjától maradt szép földcskéje is volt a határban, mint minden más leánynak a faluban.

A farkas egyszer beleszeretett egy szép legénybe, egy kiszolgált katonába, a ki vele együtt apja földjén aratott, hirtelen forralta föl ez a szerelem a vért a vállfüzője alatt és ettől fogva lángoló szeme folyton a legényre tapadt, oly szomjasan, mint a mily szomjas a nap aranyában izzó mező egy meleg juliusi napon. A legény azonban nyugodtan kaszált tovább is, csak azt kérdezte:

— Mi bajod van, Agrippina asszony?

A farkas a tágas mezőn, a hol a pacsirta dala zeng és a nap ólomsulylyal nehezedik az emberre, szorgalmasan gereblyézte a ledőlt rendet, gyűjtötte a markot és kötötte a kévét, a nélkül, hogy egyszer is pihenne, a nélkül, hogy az üveget ajkához emelné, csakhogy mindig Nanni mellett maradhasson, a ki kaszált, egyre kaszált és időről megkérdezte az asszonyt:

— Mi baja van, Agrippina asszony? Mit akar velem?

Egy este, mikor a férfiak a szériün fáradtan szunynyadtak és a kutyák a tágas sikon mindenfelől összeceháltak, azt mondta az asszony a legénynek:

— Téged kívánlak! Téged, a ki oly szép vagy, mint a nap és oly édes, mint a méz. Téged akarlak!

— Én pedig a lányát szeretném, mert az fiatalabb! — felelt Nanni nevetve.

A farkas hajába kapott és aztán elcsöndesülten megvakarta a fejét, szó nélkül eltávozott és nem ment többet ki a szériüre.

Októberben, olajszüretkor azonban megint meglátta Nannit, a mint az az ő házikója mellett dolgozott, mert a fákllyák sustorgása egész éjjel nem hagyta aludni.

— Fogd az olajbogyós zsákot, — mondá leányának — és jér velem.

Nanni ép az olajbogyót lapátolta a prés alá, és az öszvérekre szorgalmasan kiabált: »gyi! hú!« — hogy meg ne álljanak.

— Te Maricchia leányomat akarod? kérdezte tőle a farkas.

— Mit ad a leányával? — fordított a kérdésen Nanni.

— Azt, a mi az apjáról maradt rá, és azonkívül ezt a házikót. Én megeleégsem, ha nekem egy zugot adtok a konyhában, a hol egy szalmazsákon elhálhatok.

— Ha így van, karácsonykor megtarthatjuk a lakodalmat, — mondá Nanni.

Nanni szennyes volt az olajtól, a félig kipréselt olajbogyótól, és mikor Maricchia így meglátta, semmi szín alatt se akarta vőlegényének elfogadni; anyja azonban szinte hajánál fogva vonszolta a legényhez és összeszorított ajkakkal sziszegte fülébe:

— Ha nem mondasz igent, megöllek!

A lakodalom után a farkas szinte beteg lett, és az emberek azt mondták: »Mikor az ördög megvénül, jámborrá lesz«. Nem ment sehova, nem lesett senkire boszorkány-szemeivel.

Csak a vejére árasztotta delejező tekinteteit, de az ilyenkor csak nevetett és elővette madonnáját, hogy oltalmazza a kisértéstől. Maricchia rendesen otthon maradt és szoptatta a gyerekeket, míg anyja a mezőre járt a férfakkal, mintha ő maga is férfi volna: kaszált, gyomlált, őrizte a barmot, szedte a répát, szóval mindig künn tett, vett, dolgozott, akár szép, akár rút időben, januári hidegben vagy augusztusi hőségben, mikor az öszvér lelógatja a fejét, az ember pedig a fal mellett alszik az árnyékban.

Ilyen kutya időben, mikor minden jó gazdasszony otthon van, csak a farkast lehetett látni a földken, a mint tova siklott barázda-utjain a végtelen mezőségnek, mely elnyulik messzire, messzire az Aetna-felé, a hol a hőség okozta gőzölgésbe veszve, az ég a földdel érintkezik.

— Kelj föl, — mondá a farkas Nanninak, a ki egy árok oldalában aludt, fejét karjai közé rejtve. — Kelj föl, hoztam bort, hogy egy kicsit megnedvesítsd a torkodat!

Nanni kimeresztette álomittas szemeit, s ránézett félig ébren, félig alva az asszonyra, a ki ott állt előtte sápadtan, lázasan emelkedő kebelével, míg szemei úgy égtek, mint az izzó szén, és kezeivel szenvedélyesen gesztikulált.

Nanni ekkor megint beleásta arcát az árok száraz fűvébe, ujjait belemélyesztette hajába és úgy mormogott föl:

— Asszony helye most otthon van. Hord el magad innen és soh'se jőjj többet a szériüre!

A farkas csakugyan elment, vastag hajfonatait, hátravetve és szénfekete szemeit mereven az utra szegezve, mely a forró tarlót keresztelte. De a szériüre megint

kijött, és aztán még gyakran máskor is. Nanni se küldte többé el. Sőt, ha kissé késett, elment elébe a dombra, mely mellett ezüst csillogással fut el a magános, fehér gyalogut. De néha magához tért, felocsudott a kábultságból, a mibe az asszony ejtette és megint azt hajtogatta:

— Pusztulj már innen, hallod-e? És ne jer ki soha többé a szérüre!

Mariccha éjjel, nappal sirt és olyan szemeket vetett anyjára, mint egy valóságos farkaskölyök, melyek tele voltak féltékenységgel s melyekben könyvek szikráztak, mikor anyját halványan és hallgatagon hazatérni látta.

— Átkozott! — kiáltotta elébe. Átkozott anya!

— Hallgass!

— Rabló asszony! Rabló!

— Hallgass.

— Elmegyek a rendőrségre, elmegyek, meglásd!

— Eredj!

Maricchia csakugyan elment, a gyerekekkel ölében, nyakában, szégyen nélkül, könnyü nélkül, mint egy tébolyodott; mert most már ő is szerette férjét, a kit egykor rá kényszerítettek, mikor az olajbogyótól szennyesen és zsirosan először meglátta.

A csendőrpáncsnok előhívatta Nannit és gályarabsággal, akasztófával fenyegette. Nanni sohajtozott, haját tépte, nem tagadott semmit, nem kísérelte meg a mentegetőzést.

— Ez a kísértés, a pokol kísértése! — kiáltotta.

A páncsnok lábai elé vetette magát és úgy könyörgött neki, küldje a gályára.

— Irgalomból, parancsnok ur, váltson meg ebből a pokolból, végeztessen ki, küldjön börtönbe, vagy vigye el őt a házból, hogy ne láthassam még egyszer, hogy ne lássam soha, soha többé!

— Ohó! — kiáltá a farkas. Mikor én a házamat nekik adtam, kikötöttem, hogy egy zug az enyém marad hálásra. Én nem akarok elmenni a házamból.

Nemsokára egy öszvér úgy mellbe rugta Nannit, hogy haldokolni kezdett. A plébános azonban nem akarta ellátni a halotti szentségekkel, ha a farkas nem megy ki a házból. A farkas eltávozott és veje most már előkészíthetett, hogy mint jó keresztény haljon meg. Oly nagy alázattal, bűnbánattal gyónt, úgy meg volt törve, hogy a szomszédok és kíváncsiak, kik ágya körül álltak, hangosan sirtak. De nem halt meg. Pedig jobb lett volna, ha meghal, mielőtt visszatér az ördög és újra kezdi kísértéseit testével és lelkével.

— Hagyj engem békén! — mondá a farkashoz mikor meggyógyult. Irgalomból, hagyj nyugton. Én már láttam a halált. A szegény Maricchia végtére egészen kétségbeesik... Az egész vidék tudja már a gyalázatot... Jobb, hidd el, jobb rád is, rám nézve is, ha soha sem látlak többé.

Szerette volna kitépni szemeit, hogy ne lássa a farkast, mikor annak szemei az öveibe furódtak és lelkét újra megrontották. Nem tudta, mihez fogjon, hogy a varázst megtörje. Rendelt miséket a pokol tüzében égő lelkekért, segítségül hívta a plébánost és csendőrpáncsnokot. Husvétkor gyónni ment és úgy vezekelt, hogy letérdelt a templom küszöbe elé és lecsókolta a port a köről, s mikor megint találkozott a farkassal, azt mondta neki:

— Jól emlékezetedben tartsd, a mit most mondom! Ne jöjj ki többé a szérüre. Ha még egyszer kijössz, az égre mondom, megöllek.

A farkas vállat vont s úgy mormogta:

— Ólj meg! Mit törődöm én avval! De nélküled nem tudok élni.

Egyszer aztán meglátja Nanni messziről a zöldben alakját. Jött egyenesen hozzá. A férfi abbahagyta a munkát és kezébe vette a fejszét, a mi egy szilfához volt támasztva. A farkas látta, a mint feléje közeledett, vérben forgó szemekkel, míg a fejsze vasán a nap csillogott... De azért nem állt meg, nem fordult meg, még a szempillái se rezzentek meg, hanem folytatta útját egyenest feléje, piros vadrózsa bokrétát tartva kezében és szinte elnyelve kedvesét fekete szemével...

— Oh jaj, jaj a te szegény lelkednek!... törődésé amaz.

INNEN-ONNAN.

♀ **Az obstrukció.** A nagy járványok először mindig dühösen lépnek fel — később azonban meghonosodnak és megszeliődnek. Jön például a gyilkos influenza, elkezd a nagy kaszás kezére dolgozni s az emberiség remeg: kiöli ez a kórság. Aztán dehogyan öli — megtelepszik itt és lesz belőle közönséges, kiállhatatlan nátha. Az emberek tüszögnek, krákognak, temérdekét babrálják zsebkezdőjükkel, nincsenek rózsás hangulatban, hanem azért élnek tovább holtig. Így van a parlamenti kórsággal, az obstrukcióval is. Előbb tulságosra taksáltuk borzalmait, ma azonban már ő is hozzánk szokott, mi is hozzá szoktunk és meg vagyunk szépen együtt. A parlament tüszög, krákog, a zsebkendők alig győzik fölinni a honatyai homlok verejtékét, az emberek kissé haragosak — hanem azért a parlament is él tovább. Az ország pedig bele van nyugodva, hogy vagy a parlament fog meghalni obstrukcióban, vagy az obstrukció fog meghalni a parlamentben!

♀ **A megszentelt nap.** Az Isten meghagyta az embereknek, hogy a hetedik napot megszentelje, az ember azonban idővel keményebb urakra tett szert, mint a minő a kegyelmes Isten. És a szegény ember, ha szivesebben hajlott volna is az égi meghagyásra, a kemény földi parancsszó folytán a hetedik napon is dolgozott. A régi német szokás mondás: »der Schuster muss auch seinen Sonntag haben« — már-már kiment a divatból. A szegény emberek dolgoztak vasárnap is — egészen maig. Mától fogva ismét munkaszünet lesz vasárnap. Nem a kegyelmes Ur isten, hanem *Baross* Gábor akaratából. És erről a *Baross* Gáborról azt beszélnek, hogy hivatalnokaihoz zordon. Ha úgy van is — legfeljebb néhány száz ember roskadoz erélye alatt; — sok millió ellenben az ő erélye folytán fölemelkedik és hálásan tekint rá.

♂ **Egy kis különbség.** Eötvös Károly a legeszesebb emberek, a legmulatságosabb társalgók, a legjobb szónokok, de a legrosszabb leleplezők egyike a világon. Sokkal kedélyesebb magyar táblabíró, semhogy rideg erkölcsbíró tudna lenni. Sokkal békülékenyebb és minden bűnök bocsánatára sokkal hajlandóbb lélek, semhogy valakit irgalmatlan ügyességgel betudna mártani. Kirántani valakit a bajból — ez fényesen sikerül neki, bemártani — ez soha. A vádbeszéde mindig fényes, azt a mi nyilvánvaló hiba, vagy bűn élesen ítéli meg és ítéli el — hanem mindig félre rántja a puskacsövét, mihelyt meg kell nyomni a ravaszát. »Vannak *adomái*« — dörögte keményen, pedig neki csak *adomái* vannak. Még pedig pompás *adomái*. Ha azokkal rukkolna ki az országgyűlésen, megszeretné őt még Kubinyi Géza is.

♀ **Darwinizmus.** A vár és a vágóhid közt meg van a valórokonság, az kétségtelen. Ez is, az is ölszre berendezett hely. Hogy a vár emberek számára készült, a vágóhid pedig marhák számára, csak akkor különbség, melyet egyetlen abnormitás a fejlődésben kiegyenlít. Ez az abnormis jelenség bekövetkezett e héten, a mikor egy fővárosi bizottsági tagnak egy jó ötlete támadt, melyet a többi kivételesen le nem szavazott. S tényleg néhány év múlva a gellérthegyi citadella megszűnt az embereket fenyegetni, hanem mint diszes pirostéglás közbégőhid kínálta rekeszeit a marháknak. Ez a fővárosi reprezentans meg-

érdemi, hogy a Gellérthegyen létesítendő Pantheonba elsönek az ő szobrát állítsák, »magyar Pythagoras« aláírással, mert mint a classikus bölcsnél, az ő eszméjét is marha-áldozattal fogják dicsőíteni. Aztán Pythagoras is csak egy volt és reprezentans, a kinek eszébe jut valami, is eddigelé csak egy volt.

IRODALOM.

Lakatos Károly »Vadászati és madarászati emlékeimből« címmel egy körülbelül háromszázlappos szép nyomású könyv került ki Engel Adolf szegedi nyomdájából, mely kétségkívül a nem vadász közönség érdeklődését is megérdemli. Dilettans író könyve ez, a ki a hozzá való anyagot nem a kalamáris mellett, hanem puskával a vállán az erdőben, a pusztán és a lápokban gyűjtögette. Meg is látszik rajta, hogy szerzője eddigelé nem sokat mártogatta a tollát. Stílusa kissé tulterhelt, nyelvezete tulságos szines, természeti leírásai többnyire konvencionálisak, poetikus lendülete pedig inkább sentimentalis, sem mint poetikus, s mégis az idei termés között alig akad néhány könyv, mely figyelmünket annyira lekötötte, melyet annyi élvezettel olvastunk volna, mint a sportemberét. Pedig a madárvadász apró kalandjaiban nincs semmi izgalmas, semmi veszély, minden annak rendje és módja szerint történik s a vadász kitartását méltó siker jutalmazza. De feltáru előttünk, városi emberek előtt, úgy szólván egy egész misztérium, a madarak kőza élete, melyből mi alig tudtunk valamit, egy egész társadalmi szervezet az egyes fajok között, egy egész mozgalmas élet tele izgalommal, veszéllyel és háborúval, szóval, a madárvilág egész pszichológiájával tárul elénk nem művészi, de közvetlen, kedves képekben. A legfőbb érdeke a könyvnek azonban még sem tulajdonképeni tárgyában rejlik, hanem az egész egyoldalú, szeretetre méltó fölfogásban, mely benne nyilatkozik. Ez a könyv tulajdonképen egy fényes, világos jellemzése a vadászembernek és az ő egészen sajátos életfölfogásának. Előtte a teremtés koronája a vad, az emberi szellem legnagyobb vívmánya a puskapor. Bizonyos ős, természeti poesis tölti el a vadászt, a ki érzékenyülve gondol vissza azokra a szép időkre, midőn a Tiszavidék egy óriási terjedelmű nádas mocsár volt, melyben ezrirel tartózkodtak a szebbnél-szebb »példányok,« és a ki siratja a fejedelmi réti sást, a ki a civilizáció következtében, mely a mocsárból szántóföldet csinált, elvesztette birodalmát. Csúpa romantikát lehel ez a könyv, egészséges, erős és jólelkű emberek romantikáját, a kinek szive fogékony a természet minden nuancea iránt és a ki egy egész drámát lát ottan, a hol a magunk fajta ember csak szárnysubogást hall. Lakatos Károly, ha az írás sportjára adta magát, még tanulhat egyet-mást a hivatásos könyvesinálóktól, de az írók sem látnák kárát, ha puskával a vállukon Lakatos Károlyt követnék a vadak tanyáira.

Thukydides. A görög nyelv eltörlése folytán szükségessé vált tankönyvek sorában örömmel kell üdvözlőnünk azt a Thukydides-fordítást, melyet most adott ki Hegedüs István, a budapesti egyetemen a classica philologia ny. r. tanára. Híven a miniszteri tantervhez, nem az egész Thukydides-t nyújtja, hanem csak »összefüggő részek«-et ad, még pedig gondos magyarításban, bő szerkezeti és nyelvezeti észrevételekkel és kimerítő tárgyi magyarázatokkal. A tanuló, ki eddig görög szövegben alig néhány fejezetet olvasott a peloponnesusi háború történetirójától, e jeles átültetésből kétségkívül sokkal bővebben és alaposabban fogja megismerni a görög szellem e remek termékét. E munka legjobban megczáfolja azok nézetét, a kik a görög nyelv tanulásának eltörlését azonosnak hirdették a görög műveltség oktatásának mellözésével. Ez utóbbi, sokkal lényegesebb föladatot a középiskola a Hegedüséhez hasonló tankönyvek alkalmazása által sokkal jobban fogja teljesíthetni, mint eddig. E magyar Thukydides különben megérdemli, hogy ne csak az iskolában olvassák; a legnagyobb görög történetiró e kiadása méltán helyet foglalhat

minden magánkönyvtárban is. Kiadja Lampel Róbert udvari könyvkereskedés Budapesten. Ára 1 frt 50 kr.

Ibsen Henrik, daczára annak, hogy őt a modern dráma-irodalom Wagnerjének nevezték, egy egészen közönséges, könnyű muzsikájú zeneszerző kezei közé került. Richard Genée, a »Kapitány kisasszony« szerzője Brackl német énekessel egyetemben operette-t csinál az ő »solhaugi ünnepe«-ből. A »solhaugi ünnep« azonban még erősen romantikus darab, melyben nyoma sincs Ibsen későbbi sociologiai filozofiájának, így tényleg igen alkalmas szöveget nyújt operettnenk. Egyben arról is értesülünk, hogy a bécsi »Freie Bühne« Ibsent *tiszteletbeli tagjává* választotta.

Szabadságharcunk képekben. Hentaller Lajos orsz. képviselő és Franck Béla által sok évek óta gyűjtött és kiválóan érdekes 48–49-es gyűjtemény kiállítása néhány nap mulva a vigadó több termében megnyílik. E nagyon érdekes kiállítás tartalmazza – és ugyszólván majdnem egész teljességgel – mindazokat a képes ábrázolatokat, melyek az 1848–49-iki szabadságharcunkról s annak szereplőiről hazánkban, Európában és Amerikában felkutathatók és megszereshetők voltak. E gyűjteményben 1600 (egyezerhatszáz) kép van mindenféle fajtájú és nagyságu olajfestményektől kezdve a fényképekig meg a metszett vagy litografált képekig. Érdekes és fölöttébb jellemző, hogy e gyűjteményben 205 kép Kossuth Lajost ábrázolja hogy mind e 205 Kossuth-kép más-más nyomtatásban megjelent kép s legnagyobb része külföldi származású. Az egész a legváltozatosabb és legérdekesebb quodlibet, igazán szemlélhető kommentárja annak a frappans hatásnak, a melyet szabadságharcunk egy egész mévelt világban tett. E jeles kiállításnak érdekesebbé tételére Pázmándy Dénes és gr. Károlyi Gábor orsz. képviselők is közreműködnek és a birtokukban levő 48–49-re vonatkozó tárgyakat szintén kiállítják. Gr. Károlyi Gábor ezenfelül a kiállításnak engedi át Kossuth ama legújabb életnagyságu képét is, a melyet az ő megrendelésére Karlovszky Bertalau Párisban élő híres magyar művész festett most. E kiállítás rendezői kérik egyúttal az egész hazai közönséget, hogy birtokukban levő szabadságharci emlékeket a kiállítás tartamára viszontszolgáltatást vagy meghatározott díjért átengedni sziveskedjenek. Minden ilyen küldemény Hentaller Lajos orsz. képviselő és Fárnek Béla uraknak Budapest, V. a fővárosi vigadóba címzendő. A legsekélyebb, kiállítható tárgyat beküldő is egy *életnagyságu fénykép-imitációt* kap Kossuth vagy valamely jelesebb költőnk arcképéből. A kiállítás befejeztével pedig a gyűjtemény tulajdonosai több száz darab érdekes tárgyat, ugymint nyomtatott és festett képeket, plakátokat, fegyvereket stb. ajándékoznak a budapesti, kolozsvári, aradi, kassai stb. olyan muzeumoknak, a hol 48–49-es ereklyék is vannak. A kiállítás sikerére fölöttébb kívánatos volna, ha abban festő és szobrász művészeink is részt vennének, annál inkább, mert most nyílik először alkalom annak bemutatására, hogy történelmünk egyik legjelentősebb epizodja a hazai képző-művészetet hogyan inspirálta. Különbön igen kiváló művészek: mint Zala, Roskovits, Stettka, Margittay, Spányik stb. megígérték, hogy a kiállításban részt vesznek.

SZINHÁZ.

Lászy Vilmos. Egy kicsi, szűk belvárosi utcában fejeződött be egy mozgalmas, inséges és dicsőséges élet. Azok közé a nyughatatlan teremtesek közé tartozott, kik mindent türnek, mindent áldoznak, csak hogy lelkesedésüknek élhessenek. Lászy Vilmos mint színigazgató és egyike legjelesebb színészeinknek barangolta be a hazát és a vidéki színészet fejlesztése körül elévülhetetlen érdemeket szerzett. Hosszu működése alatt több dicsőségre tett szert, mint vagyonna s halálos ágyán alig volt miről végrendekeznie. De a kóbor művész rendelkezett magának olyan temetést, melyben fejedelm sem részesülhet. A két szinkör tagjai kísérték ki végső nyugó helyére s ott a sir szélén élénkelték neki az ő kedvencz nótáját:

Vedd föl pajtás a vasvesszót
Verd meg véle a temetőt,
Mért nem kedvez semmi szépnak,
Semmi épnak.

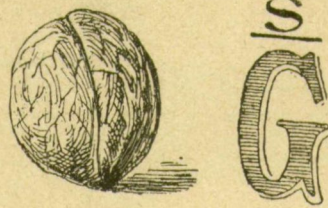
Kiss Mihály és Németh János oly szívhez szólóan énekeltek, a hogy csak a cigánylélek énekelhet, mikor egy holt társának az álmát akarja dalával megédesíteni. Legyen neki édes az álom!

A magyar zeneiskola harmadik évi működéséről számolt be most beküldött értesítőjében. Alkalmunk volt az iskolában rendezett házi hangversenyeken ismételten meggyőződést szerezni a haladásról, melyet e fiatal intézet növendékei tanáraik kitűnő oktatása mellett tesznek. A magyar zeneiskola, melynek tanárai a legjelentékenyebb magyar zenészek közé tartoznak, mint Káldy Gyula, Nikolics Sándor, Major I. Gyula stb. a magyar zene-egyesület protectoratusa alatt áll és kiváló súlyt fektet a magyar zene művelésére. Az Értesítő, melyet Wessely Ödön titkár szerkesztett, id. Abrányi Kornéltól közöl érdekes bevezető cikket a zene és zenészeti nevelésről.

A budai szinkörben szerdán volt az első jutalomjáték, még pedig H. Pauli Mariska részére. A régi jó vidéki szokás, mely legalább néhány estén át szerez telt házakat, minálunk is bevált. A szinkör szépen megtelt és a közönség egészen jubiláló hangulatban volt. Taps, ujjazás minden énekszám után, virág bokréta bokrosával. Pauli Mariska különben meg is érdemelte a tapsokat, mert a »Párisi élet« Gabrielláját valóban kedvesen adta és szépen énekelte. Kollegái is mind iparkodtak neki a siker elérésében segíteni, a minnek eredménye egy tökéletesen egybevágó, jó előadás volt. Gyöngyi, Komjáthy, Hevesi Janka és Kecányiné szintén kivették részüket az est babéraiból.

A vasárnapi munkaszünet szinköreinkre is van befolyással. Feld Zsigmond, számítva az új törvény által fölszabadult új színházi élvezetek után áhító közönségre, mártól fogva minden vasárnap délutánján tart majd előadásokat mérsékelt helyárok mellett. Krecsányi is meg fogja tenni, ha megengedik neki a délutáni gázvilágítást. Mert ő számba veszi azt is, hogy napvilág nem jól fest a színészek festéke.

KÉPTALÁNY.

A mult heti talány megfejtését, valamint a megfejtők neveit csak jövő számunkban fogjuk közölhetni.

HETI POSTA.

Csongrád. Keresztény. Fölösleges exáltáció, mely azonban becsületére válik önnek. A magyarországi zsidók sem nem annyira közönyösek orosz hitrokonaik sorsa iránt, sem annyira gyávák a consoliditas elvállalásához, mint ön feltételezi. A berlini segítő-bizottság tanácskozásaiban részt vettek a magyar zsidóság megbízottjai is és nálunk is működik, még pedig teljes erélyvel egy bizottság, melynek élén *Hatvani Deutsch Bernát* áll. Ez a bizottság a mellett, hogy közvetít minden önkéntes adakozást és felhívásokat intéz az összes magyarországi zsidókhoz, még tovább is megy: az ismert gazdag zsidó családokat egyenesen megadóztatja, még pedig nem csekély összegek erejéig és nem volt eset, hogy az illetők közül valaki az adó nagysága miatt reklamált volna. Láthatja ebből, hogy néha történik akkor is valami, ha a nagy dob hallgat.

Budapest. Sch. H. Sajnáljuk, elvesztette a fogadást. A két író névrökonsága is csak talmi, a mennyiben a Lajosé csak fölvevett irodalmi név.

Budapest. »Miért oly gyöngye?« — Nem tudjuk, de nagyon gyöngye. Már t. i. nem a szív, hanem a vers.

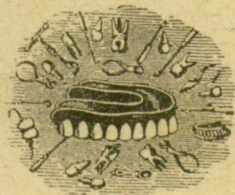
Szivem olyan... Nem közölhető.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **KISS JÓZSEF.**

Főmunkatárs: **JUSTH ZSIGMOND.**

DICK-B.

Fogművész.

Zahnartist.

BUDAPEST, VII., Kerepesi-ut 12. I. em. 5.

Fekete, fehér és színes selyem-damasztokat

1 frt 40 krtól 7 frt 75 krig, méterenként (18 fajtában) küld darab vagy ruhaszámmra bér- és vámmentve. **HENNEBERG G.** (cs. és kir. udv. száll.) Zürichi gyári raktára. Minták kívánatra küldetnek. Levelekre 10 kros bélyeg ragasztandó.

Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.
Harmonikáról külön árjegyzék.

Mindennemű hangszerek és zongorák javítása pontosan eszközöltetnek.

STERNBERG ÁRMIN

hangszer-ipartelepe
Budapest VII., kerepesi-ut 36. sz.
Képes hangszer-árjegyzék ingyen és bérmentve.

LAWN TENNIS

CRICKET CROQUET

és különféle más angol játéknemek nagy választékban kaphatók:

HUZELLA M.

fegyver- és vadászati kellékek raktárában

BUDAPEST, váczi-utcza 1. szám.